ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 13 oktober 2012

INTERVIEW
De nieuwe zakflora 5

BUSINESS
Vrienden van Granbeeuw 10

ACHTERGROND
Het 'slimme' onbewuste 14

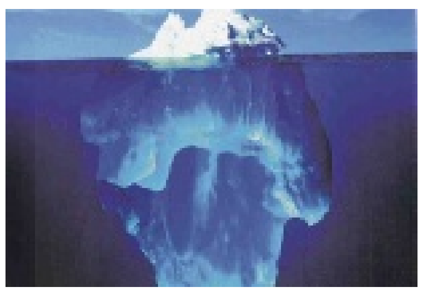

Nationaal Antropologisch Archeologisch Museum

'Back to the future'

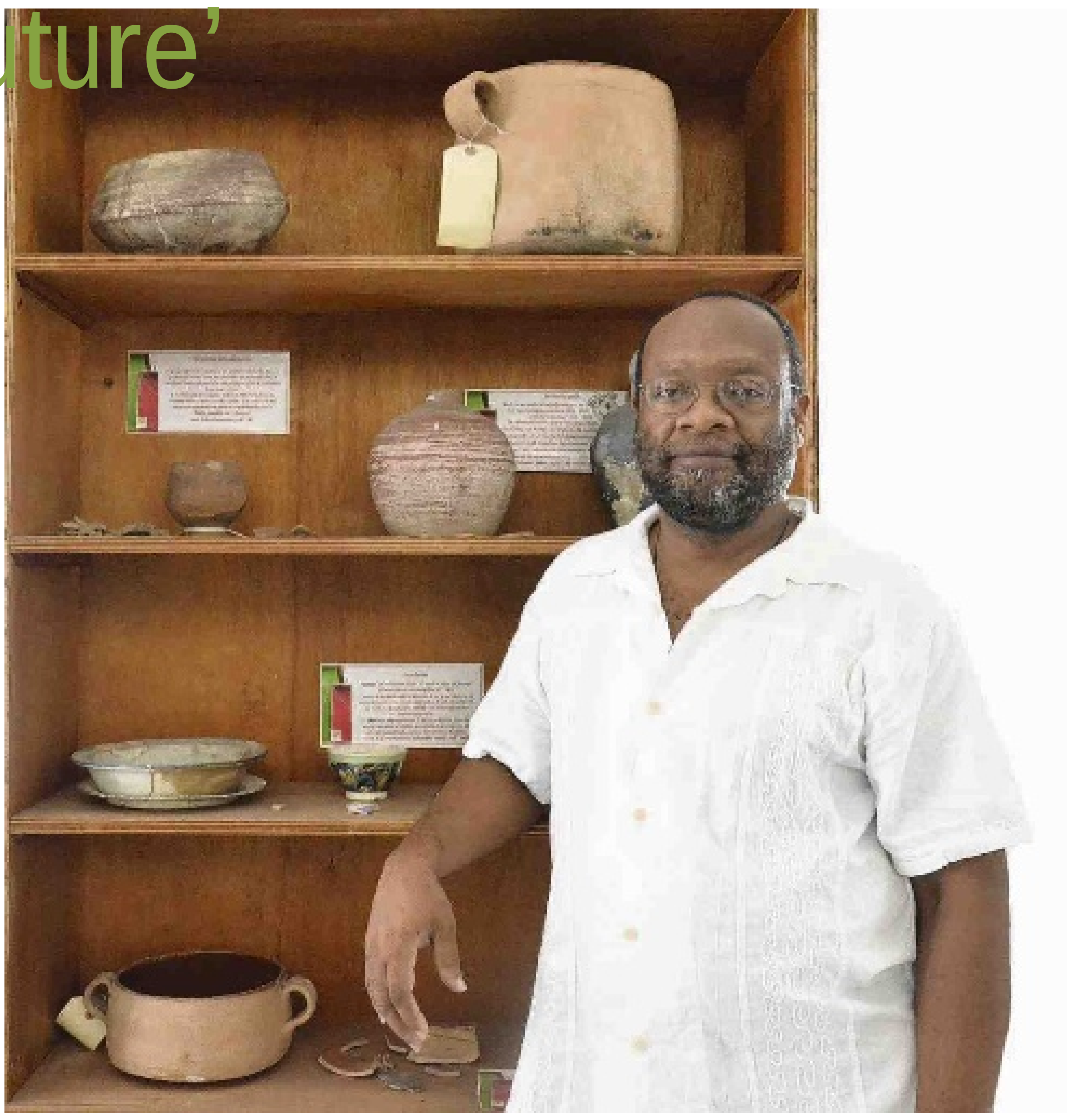

'Zie niet om, maar zie vooruit'. Die gedachtegang heeft menigeen geholpen het verleden los te laten en in de toekomst te kijken. Toch, in sommige gevallen, kan een blik in het verleden de kennis verrijken over het reeds bewandelde pad. Waar komen we vandaan? Hoe werd er eeuwen geleden geleefd? Wie meer wil weten over de roots en herkomst van onze hedendaagse gebruiksvoorwerpen of gewoonten, is van harte welkom bij de Stichting NAAM (Nationaal Antropologisch Archeologisch Museum).

Tekst: Marja Berk Foto's: Ken Wong

Richenel Ansano is sinds september 2011 directeur van het museum, gevestigd op het Johan van Walbeeckplein in Pietermaai. Na de middelbare school ging hij economie studeren in Puerto Rico en antropologie in Amerika. Hij kwam in contact met een onbegrensde nieuwe wereld, maar vooral met die van het Caribisch gebied, Zuid-Amerika en Afrika. Hij kreeg oog voor de politieke, culturele, economische en spirituele werkelijkheid van zijn regio en de wereld. "Ik heb me altijd zeer geïnteresseerd voor godsdienst, spritualiteit, genezing. Maar ook voor onderwijsstructuren", begint Ansano zijn uitleg.

Na zijn studies verdiepte hij zich in orale geschiedenis: een begrip voor een methode van wetenschappelijk onderzoek naar het verleden, op basis van mondelinge overlevering. "Dat onderzoek is in basis gebaseerd op interviews met meestal oudere mensen. Je leert veel over de sociale geschiedenis van ouderen. In de hedendaagse tijd wordt het wat breder geïnterpreteerd en wordt ook contact gezocht met jongeren om hun perspectief te krijgen over het sociale gebeuren. Het is belangrijk om te weten hoe hun mening in het historisch bewustzijn wordt verwerkt."

Ansano werkte zo'n 10 jaar bij de Dienst Cultuur. Zijn kijk op antropologie is breder dan gangbaar en hij richtte zich dan ook meer op community research. "Dat betekent dat je activiteiten binnen de bario's onder de loep neemt en er achter probeert te komen waarom zo'n activiteit wordt opgezet. Wat is de oorsprong van het idee. Laatst was er voor de vijfde keer het literatuurfestival, 'Krusa Laman-Writers Unlimited Curaçao' geheten. Een deel van dat festival bestaat uit een aantal workshops en dit jaar was het thema 'the power of memory'. Daar hebben we specifiek bij de jongeren het aloude slavenverleden zien opdoemen. Dat ging niet van ons uit, maar gedurende dat evenement kwam het wel enigszins naar boven en blijkt dat het toch tot het collectief geheugen behoort, dat van generatie op generatie wordt overgedragen. Zij blijken wel anders tegenover dat verleden te staan, omdat die geschiedenis steeds verder weg komt te staan. Hun opa's en oma's hebben mensen gekend wier ouders slaven waren, dus dat begrip ligt anders dan bij iemand van bijvoorbeeld twintig jaar. Bij de ouderen gaat het er meer om hoe het ging voordat de Shell hier kwam, de fysieke relatie met het land en de gemeenschap. Bij jongeren is dat niet meer zo belangrijk vanwege digitalisering van de belevingswereld en veranderde familiebanden. Zij zien het niet direct meer als thema om over te praten, maar als het toevallig het gespreksonderwerp vormt, zie je wel dat zij zich verdiept hebben in die materie. Hetzij door overlevering in de familie, hetzij door verhalen in bredere kring."

Naast zijn officiële functie bij het NAAM is Richenel Ansano ook spiritueel genezer. In die hoedanigheid ontmoette hij ooit een meisje dat ervan overtuigd was dat ze iemand anders was. Die haar jeugd tijdens de slavenperiode op een ander eiland heeft meegemaakt. "Ze gaf ook een gedetailleerde beschrijving over het leven dat zich daar afspeelde. Het is een voorbeeld van het collectieve bewustzijn dat zij persoonlijk met zich meedraagt. Het slavenverleden blijkt in veel gevallen een verstopt leven te leiden, wordt soms helemaal niet erkend. Totdat de diepte wordt ingegaan..."

Antropologie en archeologie horen bij elkaar. Volkenkunde in combinatie met oude gebruiken en de daarbij behorende voorwerpen. Ansano: "Potten en pannen, scherven uit de oudheid, het zegt zoveel over onze achtergrond. Dat is ook de reden dat bij nieuwbouw eerst de grond wordt onderzocht op archeologische rijkdommen. Elke projectontwikkelaar wordt verplicht gesteld eerst dat bodemonderzoek te laten doen, voordat überhaupt met de bouw begonnen kan worden." Ansano vindt het jammer dat door het tijdschema van zo'n projectontwikkelaar, de aan de NAAM verbonden archeoloog niet echt diep op zaken kan ingaan. "We zijn gebonden aan de tijd die ons gegeven is en dat ondermijnt grondiger onderzoek. Het blijft werk dat snel gedaan moet worden."

Onlangs was er een expositie over Fleur de Marie om het publiek op een directe en interactieve manier kennis te laten maken met de wijk en de verborgen schatten die er in de grond zaten. Door stadsvernieuwing kwamen deze objecten naar boven. In het midden van de expositie was de werksituatie van een archeoloog nagebootst. Een gat in de grond, afgeschermd voor voorbijgangers. Emmers, zeven, borstels, scheppen en bakken met grond die wellicht eeuwenoude scherven bevatten. Om sfeer te scheppen hingen er foto's van de wijk aan de wanden.

Zo vinden er met regelmaat diverse exposities in het museum plaats. "In oktober starten we een expo die totaal verschillend is van hetgeen we tot nu toe hebben gedaan. Er wordt kleding van nu geëxposeerd, om te kijken welke richting we op gaan. Dat heeft weer meer met de antropologische kant te maken. Het zou leuk zijn eens te filosoferen over de denkwijze over honderd jaar. Hoe mensen dán tegen onze gebruiken en gewoonten zouden aankijken en wat wij nu kunnen doen om dat stempel erop te drukken."

Stichting NAAM houdt zich nu bezig met het opzetten van heel specifieke archeologische projecten, zoals het bestuderen van slavenbegraafplaatsen en uitgebreider onderzoek naar aardewerk van de Arowakken. Dat onderzoek start volgend jaar. "Maar deze twee richtingen willen we echt goed benutten."

Ansano heeft nog steeds vertrouwen in de mensheid en de toekomst. "Als je naar het verleden kijkt, heeft de mensheid haar uiterste best gedaan de wereld om zeep te helpen, maar tot nu toe is dat nog niet gelukt. Je ziet ook steeds meer bewustzijn over waar we mee bezig zijn in tegenstelling tot het verleden. Mensen zien in dat er andere richtingen ingeslagen moeten worden, veel meer dan vijftig of zestig jaar geleden. Natuurlijk, er is nog steeds een overgrote meerderheid die slechts op winstbejag en zelfverrijking uit is. Maar ik heb door innerhealing veel moois gezien. Mensen die samenkomen en die in goed contact met de natuur willen blijven staan. Als iedereen zich bewust zou worden van zijn eigen, huidige situatie en ethiek bezit, waaronder compassie, zitten we op de goede weg. We identificeren ons nog steeds met groepen die niet meer bestaan en dan kom ik even terug op dat slavenverleden. Dat waren andere mensen met andere achtergronden. Waarom zijn we samen en wat doen we eigenlijk samen? Het gaat om sociale ethiek, die moet bij jezelf beginnen. Moraal, normen en waarden, rechtvaardigheid."

Het NAAM herbergt archeologische schatten van Curaçao, maar beschikte in het verleden over Antilliaanse archeologische artefacten. Na 10 oktober 2010 zijn de voorwerpen die bij Sint Maarten hoorden ook teruggegaan. Dat geldt eveneens voor Bonaire en nog wat andere eilanden. "Er zal in samenwerking met die eilanden wel worden gekeken naar gedeeld erfgoed. Die samenwerking is uiterst belangrijk."

Op het kantoor van Ansano prijken twee levensgrote portretten van Elis Juliana en pater Paul Brenneker. Zij verzamelden vele cultuurgoederen en ongeveer zeventig objecten uit deze historische collectie zijn in het museum ondergebracht. In het museum is zelfs 'Delfts blauw' te vinden en ondanks dat dat een logisch gevolg is uit het verre verleden, verbaast het enigszins. De techniek van dit specifieke aardewerk komt overigens niet uit Nederland, maar is geboren in Japan. Een leuke aanvulling voor degene die wellicht met de verkeerde credits aan de haal gaat.

Er zijn kruiken, scherven en flessen te bewonderen, daterend uit de 18e en 19e eeuw. In een glazen vitrine liggen knoopjes gemaakt van been en schelpen. Daarnaast ligt een klein stukje van een dominosteen. Gemaakt van been. Ter illustratie is een set hedendaagse dominostenen tentoongesteld. Glazen flesjes, die hun oorsprong vonden in de 18e eeuw, vertellen in stilte hun geschiedenis. En dit alles komt uit Fleur de Marie. "Dat is een heel interessante wijk in archeologisch opzicht. De grond bestaat uit verschillende lagen, de oudste dateert uit de Arowakken-periode. Daarna volgt Afrikaans en Europees materiaal. Hoe dieper je graaft, hoe ouder de voorwerpen."

Achter de coulissen, niet tentoongesteld, ligt een enorme hoeveelheid 'voorraad' te wachten om verhuisd te worden naar de expositieruimte. Maar alles op zijn tijd. De werkplaats van de archeologen laat een rommeltje zien, maar alles is nauwgezet gerubriceerd. Bakken met schelpen, stenen en scherven staan ogenschijnlijk door elkaar. "Alles wordt geregistreerd en in een database gezet", legt Ansano uit.

Een andere ruimte, niet voor publiek toegankelijk, is gevuld met stellages met voorwerpen op antropologisch en archeologisch gebied. Zeer oude banjo's, Afrikaanse beelden en vele andere voorwerpen, verkregen uit de overlevering. "Een groot deel van deze collectie is afkomstig uit die verzameling van Juliana en Brenneker", verduidelijkt Ansano. "En we hebben ook materiaal van twee- tot drieduizend jaar geleden, zelfs ouder." Een collectie oude strijkijzers prijkt in een van de schappen, naast een tiental Singer-naaimachines. Wie kent ze niet. Het is wat ooit geweest is en alle voorwerpen confronteren ons met een rijke geschiedenis. Het heeft de mens gemaakt tot wat hij nu is. Oude, maar ook nieuwe schilderijen hangen statig naast elkaar. Het maakt je nieuwsgierig naar de volgende generaties. En toch is het moeilijk je voor te stellen dat over honderd jaar de bekende IPad of een laptop uit de grond wordt gevist. Of dat de huidige techniek in die tijd als zwaar achterhaald zal worden beschouwd. Maar bij Stichting NAAM gaan we 'back to the future'. Indrukwekkend en leerzaam.

ÑAPA 2012 Nr. 36

INHOUD

Stichting NAAM 1

Spotlight 2

De Quonset Hut 3

Gezondheid 4

De nieuwe Zakflora 5

Cultuur Agenda 6

Literatuur 7

Varia Puzzels 8

Eten&Drinken 9

Vrienden van Granbeeuw 10

Business Columns 11

Business Rubrieken 12

In bedrijf 13

Het slimme onbewuste 14

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper
Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Verele Ghering
Margot Hack
Erik van Kampen
Koos van den Kerkhof
Lisette Keus
Sarah Kuiper
Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Farley Lourens
Roxanne Martha
Wouter Mol
Milangela Plate
Allan van der Ree
Glenn Rellum
Jan de Ruijter
Mike Schepers
Elsbeth Stoové
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong
Karin Wooning

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Elk kind verdient een kans

‘Lopen om te leven’

Zondag 23 september verzamelden honderden mensen van alle leeftijden zich in de prille ochtenduren bij het Parasassa-strand voor de tweede editie van de RBC Royal Bank ‘Walk for Life’. Deze wandeling heeft als doel de bewustwording met betrekking tot kanker te stimuleren, met voornamelijk de focus op kinderkanker. Ook dit jaar was het weer een indrukwekkend tafereel.

Tekst: Farley I. Lourens

Extra aanzien kreeg het evenement omdat alle deelnemers waren gekleed in het witte T-shirt met het herkenbare logo. Behalve een esthetisch doel dienen de shirts nog een andere functie. De opbrengsten van de T-shirtverkoop worden namelijk aangewend voor het Prinses Wilhelmina Fonds, de Ronald McDonald House Charities Curaçao Foundation (RMHCC) en het RBC Royal Bank Children's Cancer Fund. Dit zijn drie belangrijke goede doelen die zich inzetten voor kankerpatiënten en hun families (RMHCC voor een nog bredere groep patiënten).

De bank heeft behalve vestigingen op onze eilanden en Suriname ook dependances op andere (ei)landen in het Caribisch gebied. Verschillende van deze Caribische gebieden kennen geen vergoeding voor de medische kosten voor behandelingen van kinderen met kanker, zoals dat op onze eilanden wel het geval is. Reden genoeg voor de bank om in de verschillende delen van de regio activiteiten te organiseren om fondsen te werven. Zo draagt RBC Royal Bank een steentje bij aan de kosten - vaak hoog oplopend - voor behandeling van kanker bij kinderen.

Naast het organiseren van de RBC Royal Bank Walk for Life, doneert de bank aan het Prinses Wilhelmina Fonds (PWF) tijdens de collectemaand. Het PWF verricht sinds eind jaren veertig zeer waardevol werk op het gebied van kanker. Frieda Geller, vice-voorzitter van de stichting: “Wij hebben altijd op sociaal gebied onze steun geboden aan kinderen met kanker en hun families. Dit doen wij de laatste jaren in samenwerking met de Ronald McDonald House Charities Curaçao Foundation. Enkele jaren geleden werden wij benaderd door RBC over hun activiteiten op het gebied van hulp aan organisaties die werk verrichten op het gebied van zorg voor kinderen met kanker. Wij hebben toen besloten een rekening te openen bij RBC Royal Bank waarop gerichter donaties voor kinderkanker gedaan kunnen worden.”

Op onze eilanden wordt de behandeling van kanker bij kinderen grotendeels vergoed door de verschillende private en particuliere verzekeringen. Punt is echter, dat er veel meer bij komt kijken dan alleen medische behandeling als bij een persoon kanker wordt geconstateerd. Geller: “Vooral op sociaal gebied moet veel ondersteuning aan families worden geboden, zeker als het gaat om kinderen met kanker. Die worden dan voor behandeling naar het buitenland gestuurd. De verzekering vergoedt dan de kosten voor één ouder als begeleider. De behandeling kan soms meer dan een jaar duren. Ook moeten de kinderen van tijd tot tijd weer naar het buitenland voor controle. Samen met RMHCC trachten wij de families bij elkaar te brengen tijdens belangrijke periodes, zoals kerst en verjaardagen. Daarnaast proberen wij als PWF een helpende hand te bieden met de opvang van de jonge patiënten en hun ouder(s) in het land van behandeling. Na terugkeer van de kinderen moet bovendien veel gedaan worden, opdat zij weer hun opleiding kunnen hervatten. Ook hierbij bieden wij steun.”

Angela Guiamo, manager Corporate Communications & Brand Dutch Caribbean/Suriname bij RBC, is zeer positief over de steun voor de Walk for Life vanuit de maatschappij: “Wij zijn alle organisaties, bedrijven en personen dankbaar die met ons hebben samengewerkt om de Walk for Life te kunnen realiseren. Vooral het feit dat wij dit jaar een grote toename hebben gezien in het aantal deelnemers aan de Walk for Life, geeft ons een goed gevoel. Een grote groep van de gemeenschap gaf hiermee een teken dat wij samen moeten werken aan de bewustwording met betrekking tot kanker; vooral kanker bij kinderen die aan het begin staan van hun leven. Wij hebben nog een lange weg te bewandelen in de strijd tegen kanker, vooral voor kinderen. Zij moeten de kans krijgen om van hun leven te kunnen genieten.”

Foto van de week

De foto van deze week werd ingezonden door Lilia Splinter. ‘Zie hier de neem-tree van onze buren in bloei’, schrijft ze. ‘De geur is heerlijk en de bloemetjes zijn heel fijn. Wij genieten er van vanuit onze keuken’. En dat kunnen we ons voorstellen.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Euro Disney

Monique Casimiri

Toen wij op Curaçao woonden zijn we twee keer naar Disney World geweest. Beide keren niet als kind. De eerste keer was ik zestien, de tweede keer net twintig denk ik.
Beide keren gedroeg ik me zeker wel als kind, maar je kan niet anders in zo'n park. Iedereen is weer een beetje kind. Je moet wel, om geen last te hebben van de lange rijen waar je in moet staan. Als volwassene zie je de rij en ben je daarna constant bezig en aan het tellen hoe lang het nog duurt. Als kind onderga je zo'n rij. Je krijgt van je moeder een snoepje en wat te drinken. Ze doet een spelletje met je en voordat je het weet is de rij voorbij.
Ik probeer mijn man al jaren mee te krijgen naar Euro Disney. Niet in de winter. Zeker in de zomer, ik wil op zijn minst proberen om het Florida weer na te bootsen. Dat zal nooit helemaal lukken, maar in de winter is het zeker kansloos. Maar weer of geen weer, mijn man wil er niet heen. Hij is meer van de bossen en het zelf ontdekken.
Nu waren we in de zomer in Venetie. Daar wilden we allebei heen. maar eerlijk is eerlijk, we hadden net zo goed naar Euro Disney kunnen gaan.
We namen de boot naar Venetië om de auto niet te hoeven parkeren. We stonden in de rij om de boot op te mogen. Op de heenweg duurde dat niet zo lang. Op de terugweg werden we bijna de kade afgedrukt, zo hard werd er geduwd om de boot op te komen. Iedereen wilde mee. Daarnaast duurde het wachten op de boot eindeloos.
In Venetië zelf begon de pret. Het leek wel één groot mierennest. Wat een mensen. We lieten ons niet kennen en kozen een route. Welke maakte niet uit, bleek al gauw. Overal waren mensen. We doken een lunchroom in om wat te eten. De rekening was anders dan de prijzen aangegeven in de vitrine, maar bij navraag, bleek dat als je zit, je meer moet betalen dan als je het meeneemt en op straat eet. Ook maakt het uit of je op het terras zit bij muziek, of binnen, of staat. Niet zo vreemd dus dat het grote terras op het San Marcoplein, bij het orkest nagenoeg leeg was.
Venetië staat bekend om zijn gondelbootjes. Hier waren geen rijen. Joepie. Al snel werd duidelijk waarom. De prijs per rit was honderd euro. We hebben veel foto's gemaakt en genoten vanaf de bruggen. De bootjes werden acuut minder aantrekkelijk.
Daarnaast zagen we dat de bootjes aan het filevaren waren. In een lange slinger op de grachtjes.
De ambulanceboot was wel spectaculair om te zien. Zo zou er ook een politie- en brandweerboot moeten zijn, maar die hebben we gemist.
Hierop terugkijkend denk ik dat Disney World niet veel verschilt van Venetië. Lange wachtrijen hebben we gehad, heel veel mensen die hetzelfde willen, de hoofdprijs betalen voor het eten dat je eet en tot slot, je bent gewoon doodmoe als je weer naar huis wilt en de kinderen jengelen.
Ik denk dat ik Euro Disney nog eens in de strijd ga gooien.

‘Pitten in een oude politiepost’

In Suriname gingen onlangs weer een paar historische panden in vlammen op. ‘De rode haan kraaide’, staat dan in de kranten te lezen. Veel erfgoed is al verloren gegaan, maar toch ligt in Suriname nog steeds de geschiedenis voor het oprapen.

Tegen betaling van omgerekend een handjevol Surinaamse dollars kan je daar per motorbootje naar de overkant van de Commewijnerivier.

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

Neem nou Plantage Frederiksdorp, een prachtig logement in een historische setting en op een steenworp afstand van de hoofdstad. Eenmaal in Suriname wijst het zich vanzelf: iedereen weet hoe je bij de oude plantage komt. Ook voor een dagtochtje leent het ‘dorp’ zich prima en op de website staan aantrekkelijke meerdaagse arrangementen. Het motto: ‘Ontspanning in een koloniale omgeving...’

In het plantagehuis woonde destijds de directeur. Het is inmiddels geheel gerestaureerd en het kan als groepsaccommodatie gehuurd worden.

Per fiets

In Suriname is niet alleen veel moois aan de tropische tand des tijds prijsgegeven of zelfs in vlammen opgegaan, er is ook veel cultuurhistorisch erfgoed gerestaureerd, zoals dus Plantage Frederiksdorp. De tocht van Paramaribo naar de voormalige plantage is al een belevenis op zich. Dat kan per bus, per taxi of per boot en er zijn steeds meer Nederlandse toeristen die het traject per fiets afleggen. De route naar Plantage Frederiksdorp voert langs vele bouwplaatsen in de zich nu sterk ontwikkelende buurtschap Meerzorg; voor projectontwikkelaars valt hier door de brug opeens geld te verdienen. Rijdend langs vele eethuisjes en groentestalletjes komen we langs de garnalenkwekerijen van Jachtlust en de vervallen suikeroverslag van Belwaarde. De taxichauffeur wijst naar de overkant van de Surinamerivier: “Daar woont Bouterse. Die kranen daar zijn van zijn zand- en grindwinningsbedrijf.” Voorbij het openluchtmuseum van Nieuw Amsterdam - mijn reisgidsje zegt: ‘meer openlucht dan museum’- komen we aan bij de steiger van Mariënburg. Tegen betaling van omgerekend een handjevol Surinaamse dollars kan je daar per motorbootje naar de overkant van de Commewijnerivier. Voor hetzelfde tarief mogen fiets of taxichauffeur ook mee. Een aantrekkelijk alternatief is om per boot via Margaretha te gaan, een dorp aan de rechteroever van de Commewijne. Vanuit Margaretha is het een kwartiertje lopen en onderweg kom je gemakkelijk in contact met de lokale bevolking. Bij de oversteek over de Commewijne ter hoogte van Margaretha zie je soms dolfijnen zwemmen!

Vanuit Margaretha naar Plantage Frederiksdorp is het een kwartiertje lopen en onderweg kom je gemakkelijk in contact met de lokale bevolking.

Neuten

Onze taxichauffeur nestelt zich op een bankje, onder het afdakje op de steiger. Zoals alle oude plantages, heeft ook Frederiksdorp een aanlegsteiger. Vroeger ging alle vervoer over de rivier en slaven roeiden de boten stroom op- en stroom afwaarts. Van origine was het in 1747 gestichte Frederiksdorp een koffieplantage, veel later werd er ook cacao verbouwd. In de loop der jaren vestigden zich steeds meer kleine landbouwers op het terrein. De plantage kreeg min of meer een regionale functie. Er kwam een ziekenhuis, een politiepost en zelfs een gevangenis. We zien vanaf de steiger en tussen de kanonslopen door het begin van de bebouwing van de voormalige plantage, badend in het felle zonlicht. Rond een grasveld lichten vier witte huizen met groene luiken op. De houten huizen zijn - om vocht en ongedierte buiten de deur te houden - op hoge stenen neuten gebouwd en een trap leidt naar de veranda en de woonruimte. Het zijn oude politiewoningen, gebouwd rond 1863. Toen de slavernij in dat jaar werd afgeschaft, mochten de slavenhouders hun voormalige slaven niet meer naar eigen willekeur straffen. Om het werkvolk op de plantages toch in het gareel te houden, kreeg de koloniale overheid de taak recht en orde te handhaven. Frederiksdorp kreeg voor het hele district Commewijne een politiepost, compleet met cellenblok.

Verval

De eerste eigenaar was een Duitser uit Pruisen, Johan Friedrich Knoffel, aan wie de plantage tot op heden zijn naam te danken heeft. Nu is Ton Hagemeijer (71) al meer dan 35 jaar de eigenaar. Je kunt hem bij zijn bedrijf treffen, maar evengoed met vrienden achter een goed glas bier op een terras in de stad. “Geen plek buiten Paramaribo kent nog zoveel gebouwd erfgoed als mijn plantage.” Een tweepersoonskamer kost zo’n 70 euro per nacht. “Ik wilde de plantage een recreatieve functie geven en het geheel commercieel gaan exploiteren, verklaart Ton Hagemeijer. “Hoewel de gebouwen in zeer slechte staat waren, was er toch niet één plantageruïne in Suriname nog zó compleet.” Hagemeijer is afkomstig uit Den Haag en is nog steeds in het bezit van de Nederlandse nationaliteit. “Ik ben in 1962 naar Suriname gegaan als militair voor de Nederlandse koloniale troepenmacht in Suriname, de TRIS. Het beviel me hier uitstekend. Ik was weg- en waterbouwkundige en zag dat er ook na de diensttijd volop werk voor mij zou zijn. Ik kon zo aan de slag als uitvoerder bij het Nederlandse aannemersbedrijf Van Heeswijk. Daarna ben ik me steeds meer met handel bezig gaan houden en ging ik vooral bouwmaterialen importeren.” In 1975, het jaar van de onafhankelijkheid, kreeg Hagemeijer een kans om de plantage te kopen. “In 1980 ben ik er zelf gaan wonen, in de voormalige dokterswoning.” Door de economische neergang van het land was ook op de plantage geen lucratief leven meer te leiden en raakten de gebouwen verder in verval. De restauratieactiviteiten rond Plantage Frederiksdorp zijn mede het gevolg van afspraken tussen Nederland en Suriname over het behoud en beheer van het gemeenschappelijk cultureel erfgoed in Suriname. Er is de afgelopen paar jaar een duidelijke kentering te zien in het Surinaamse cultuurbeleid, men gaat zich meer richten op het duurzame behoud en beheer van het cultureel (gebouwd) erfgoed. Ton Hagemeijer schraapte overal het geld vandaan. “Ik kreeg vanuit het Nederlandse ministerie van OC & W eerst een budget van ruim 27.000 euro toegekend om een studie te verrichten naar mogelijke renovatie. Gelukkig vond ook Suriname de renovatie van groot belang. Men achtte het geheel hier van grote cultuurhistorische, architectonische en stedenbouwkundige waarde en kwam over de brug met gelden uit het Cultuur Allocatie Fonds. In 2001 stelde Nederland uiteindelijk 350.000 euro beschikbaar voor de definitieve restauratie, maar ook van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken ontvingen we gelden.”

Politiewoningen

Het voormalige cellenblok is omgetoverd tot een grote keuken met gezellige eetgelegenheid, er klinkt gerammel van pannen. Hagemeijer kijkt tevreden toe en geniet, ondanks het vroege middaguur, van een goed glas bier. “De voormalige woningen van de politiebeambten zijn geheel gerenoveerd en omgebouwd tot comfortabele appartementen voor iedereen die graag op de plantage wil overnachten. De appartementen zijn geschikt voor maximaal vier personen. Er is een woonkamer, een slaapkamer voor twee personen, een badkamer en een kleine keuken. Op dit moment kunnen we 34 gasten accommoderen. Per persoon per nacht kan je hier al voor 44 euro terecht”, zegt hij. “De kamer is dan geheel beveiligd tegen muskieten!” Alles bij elkaar is er de nodige werkgelegenheid gecreëerd. “Vergeet de tuinlieden niet”, zegt Hagemeijer. “De omgeving moet er natuurlijk ook een beetje goed uitzien en voor je het weet is de boel verwilderd en overwoekerd.”

Vanaf de steiger loopt je tussen de oude kanonslopen door.

“Er zijn nu gelukkig voldoende financiële middelen om dit erfgoed langere tijd te bewaren”, meent Hagemeijer voldaan. “Maar aan de andere kant is de status van cultureel erfgoed ook een belemmering; we kunnen hier met het terrein of de gebouwen natuurlijk niet meer doen wat we willen.”

Eigenaar Ton Hagemeijer verkoopt ook antiek.

Plantagehuis

Het monopolie van de KLM en de SLM op de transatlantische route tussen Amsterdam en Paramaribo is Hagemeijer een doorn in het oog. Op z’n Haags: “Laten we het erover eens zijn: je wordt gewoon gesneeën.” Ook anderen krijgen een veeg uit de pan: “Voor trips naar de binnenlanden moeten toeristen ook veel te veel betalen. Er is geen saamhorigheid onder de lokale touroperators. Je hebt dan drie halflege boten die naar dezelfde bestemming gaan.”

In het plantagehuis woonde destijds de directeur. Dit huis kan als groepsaccommodatie gehuurd worden. Er zijn oude gebruiksvoorwerpen te zien uit de tijd dat dit nog een florerende koffie- en cacaoplantage was, zoals een originele koffie- en cacaodroogvloer die kort na de bouw van het huis in 1760 is gemaakt met plavuizen uit Nederland.

Door de unieke verzameling historische gebouwen, de fraaie ligging aan de oever van de Commewijne en het erachter gelegen moerasgebied - waar je een leuke boottocht kunt maken en het Matapicastrand met zeeschildpadden die daar hun eieren leggen, is Frederiksdorp een echte aanrader bij een verblijf in Suriname.

Bij de rivier wekken we onze taxichauffeur weer en we nemen afscheid van de bevlogen Haags-Surinaamse Hagemeijer.

www.frederiksdorp.com

Medisch

Vragen over... Vitamines

Vitamines zijn net als mineralen stoffen die in kleine hoeveelheden voorkomen in eten en drinken. Ze zijn onmisbaar voor een goede gezondheid en normale groei en ontwikkeling. Ze leveren geen energie!

Tekst: Wouter Mol

De vitamines zijn in het begin van de 20e eeuw ontdekt door de Poolse biochemicus Casimir Funk. Hij kwam erachter dat sommige stoffen die stikstof bevatten onmisbaar zijn om ziekten te voorkomen, zoals beri-beri. Hij noemde deze stoffen vitamines, een combinatie van het Latijnse vita dat leven betekent, en amine voor het aanduiden van een stikstofbevattende stof. Later werd bekend dat niet alle vitamines stikstof bevatten. Toen was de term al algemeen aanvaard.

Het lichaam kan zelf geen vitamines maken, met uitzondering van vitamine D in de huid onder invloed van zonlicht en vitamine K in de darm, maar dat is niet voor iedereen, en onder alle omstandigheden voldoende.

Na de ontdekking van de vitamines en spoorelementen zijn er nog enkele stoffen gevonden die essentieel blijken te zijn voor de mens. Een voorbeeld zijn essentiële vetzuren. Ze krijgen ook wel eens de naam vitamine F. Deze naam is alleen nooit officieel toegevoegd aan de lijst met vitamines.

In Nederland maar ook op Curaçao komen vitaminetekorten weinig voor. Wel hebben sommige groepen mensen extra vitamines nodig.

A tot Z
Vitamines krijgt u in kleine hoeveelheden binnen via eten. Dat kan variëren van enkele microgrammen tot tientallen milligrammen.

Indeling
Er zijn 13 stoffen die de naam vitamine hebben. Dat zijn de vitamines A, C, D, E, K en 8 soorten vitamine B. Vitamines zijn in te delen in vitamines die in water oplosbaar zijn en vitamines die in vet oplosbaar zijn.
De vetoplosbare vitamines komen vooral voor in voedingsvetten. Het lichaam kan deze vitamines in beperkte mate opslaan, alleen van vitamine A kan het lichaam een grote voorraad aanleggen in de lever. Deze vitamines worden uitgescheiden via de urine of de gal. Vitamines die in vet oplosbaar zijn: A, D, E en K.

Vitamines die in water oplosbaar zijn, kan het lichaam niet of nauwelijks opslaan, met uitzondering van vitamine B12. Een teveel aan deze vitamines verlaat het lichaam via de urine. Daardoor komt het bijna nooit voor dat u teveel van deze vitamines binnenkrijgt.
In water oplosbare vitamines zijn: alle B-vitamines en vitamine C.

Hoeveelheid
Van vitamines hebben we, afhankelijk van het type vitamine, elke dag enkele microgrammen tot tientallen milligrammen nodig. De behoefte aan vitamine C is bijvoorbeeld hoog, ongeveer 70 milligram, die aan vitamine B12 laag: ongeveer 2 microgram. Om voldoende vitamines binnen te krijgen, is het vooral belangrijk voldoende en gevarieerd te eten.

In Nederland geeft de Gezondheidsraad per vitamine aanbevelingen voor de hoeveelheid die gezonde mensen dagelijks nodig hebben. Deze voedingsnormen worden gegeven als Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheden (ADH).
De behoefte van kinderen, mannen en vrouwen aan vitamines verschilt. Ook van persoon tot persoon kan de behoefte flink verschillen. De één neemt meer vitamines op uit eten en drinken dan de ander. Ook kan de stofwisseling per persoon verschillend werken. Ook erfelijke aanleg speelt een rol. Daarom is in de ADH een ruime marge ingebouwd en gelden er aparte ADH's voor mannen en vrouwen en per leeftijdsgroep. Wie zich houdt aan de ADH's, krijgt zeker voldoende binnen. Slechts een enkeling heeft wellicht wat meer nodig. Maar voor de meeste mensen is minder dan de ADH ook al genoeg.

Bereiden van eten
Bij het bereiden van eten gaan vitamines verloren. Dat kan oplopen van 10 tot 50 procent of meer. Zo kan het gehalte aan vitamine C en foliumzuur (B11) in eten sterk teruglopen bij lang koken of koken in veel water. Dit hangt sterk af van het type voedingsmiddel, de bereidingstemperatuur, de hoeveelheid (kook)vocht, blootstelling aan zuurstof etcetera.

In gesneden, gepureerde of uitgeperste producten gaat vitamine C verloren bij blootstelling aan de lucht. In zure producten, zoals sinaasappelsap, blijft vitamine C relatief goed behouden.
Bij vlees en aardappelen is het verlies kleiner dan bij bladgroenten, zoals spinazie en broccoli. Dat komt door de structuur. Compacte producten houden vitamines beter vast dan producten met een losse structuur. Daartegenover staat dat het lichaam vitamines uit gesneden en gekookte groente gemakkelijker opneemt. Dat geldt ook als je groente goed kauwt.
Vitamines uit gekookte en gesneden groente komen gemakkelijker vrij in het maagdarmkanaal, waardoor de kans groter is dat ze worden opgenomen in de darmwand. De mate waarin het lichaam vitamines opneemt, wordt ook wel biobeschikbaarheid genoemd.

Om vitamines te behouden, geldt het volgende bereidingsadvies:
Verhit eten en drinken niet langer dan nodig is om ze gaar te koken, te bakken of te braden;
Kook met weinig water.

Bewaren
Door het bewaren van eten gaan vitamines verloren. Daarom gelden de volgende bewaaradviezen:
Bewaar producten bij voorkeur op een koele plaats of in de vriezer;
Bewaar gesneden groente niet te lang, want anders wordt vooral vitamine C en foliumzuur afgebroken; Stel eten en drinken zo min mogelijk bloot aan (zon)licht.

Extra vitamines
De meeste mensen hebben geen vitaminepillen nodig, want ze krijgen al voldoende vitamines binnen door gevarieerd te eten. Alleen de speciale groepen die extra vitamines nodig hebben, kunnen gebruik maken van vitaminesupplementen.

Er zijn een paar groepen die niet genoeg vitamines binnenkrijgen via eten en drinken. Zij hebben meer vitamines nodig dan eten en drinken en zonlicht kunnen leveren. Voor hen geldt het advies om extra vitamines te slikken:
- Baby's tot 3 maanden: vitamine K
- Kinderen tot 4 jaar: vitamine D
- Vrouwen die zwanger willen worden: foliumzuur
- Zwangere vrouwen en die borstvoeding geven: foliumzuur en D
- Mensen die weinig buiten komen, zoals bejaarden: vitamine D

Daarnaast zijn er groepen waarvoor aanvulling ook zinvol of nodig kan zijn zoals:
- Veganisten: vitamine B12 en D.
- Sporters: alleen bij extreme en langdurige inspanning kan aanvulling met een multivitaminepreparaat zinvol zijn. De gemiddelde (recreatie)sporter die gezond eet, krijgt meer dan genoeg vitamines en mineralen binnen, en er is geen reden om extra vitamines te slikken.
- Rokers: zij hebben een wat hogere behoefte aan vitamine C. Bij normaal dieet voldoende.
- Alcoholisten: alle vitamines, maar met name vitamine B1 en B6.
- Mensen die extreem afvallen of anorexia-patiënten: alle vitamines.

Medicijngebruik
Daarnaast geldt dat mensen die bepaalde medicijnen gebruiken, extra vitamines nodig hebben. De medicijnen kunnen bij langdurig gebruik direct of indirect invloed hebben op de stofwisseling of de werking van vitamines. Medicijngebruikers kunnen hun arts vragen welke vitamines zij extra nodig hebben.

Te veel vitamines
Bij vitamines is het verleidelijk om wat extra te nemen. Vaak wordt gedacht 'baat het niet, dan schaadt het niet'. Dat is niet zo. Sommige vitamines kunnen in hoge dosis wel schadelijk zijn. De vetoplosbare vitamines (A, D, E, K) dienen beperkt te blijven. Ze worden immers in het lichaamsvet opgeslagen en kunnen zo een overdosis veroorzaken.

Voeding
Eet u gezond en kunt u hierdoor teveel vitamines binnen krijgen? Beslist niet. Een teveel ontstaat vrijwel altijd door het gebruik van voedingssupplementen. Een overdosis kan vervelende gevolgen hebben.
Gebruik dus nooit te veel supplementen!

Overdosis vitamine A
Zwangere vrouwen moeten uitkijken met vitamine A, blijkt uit Amerikaans onderzoek. Aanstaande moeders die extra vitamine A slikten tijdens de zwangerschap, hadden een grotere kans op een baby met een aangeboren afwijking. Omdat in lever veel vitamine A zit, adviseren deskundigen om geen lever te eten tijdens de zwangerschap. Ook niet zwangere vrouwen kunnen last hebben van een overdosis vitamine A. Dat kan leiden tot hoofdpijn, misselijkheid en duizeligheid, vermoeidheid en afwijkingen aan ogen, huid en skelet.

Overdosis vitamine B3
Kan bloedvatverwijding tot gevolg hebben ('flushing' of 'opvliegers') en bij zeer hoge (over)dosering kan schade aan lever en ogen ontstaan.

Overdosis vitamine B5
Kan leiden tot diarree.

Vitamine B6 (pyridoxine)
Bij langdurig dagelijks gebruik van hoog gedoseerde supplementen kunnen zenuwen in armen en benen aangetast worden. Daarnaast kan lichtgevoeligheid of een verslechtering van de geheugen- en denkprocessen optreden.

Overdosis vitamine C
Een teveel wordt via de urine uitgescheiden, maar toch kunnen er schadelijke effecten optreden. Bij doseringen hoger dan twee gram per dag kunnen diarree en darmklachten ontstaan. Een hoge inneming aan vitamine C kan ook gepaard gaan met een verhoogde uitscheiding van oxaalzuur met de urine. In het verleden werd gedacht dat hierdoor het risico op de vorming van niersstenen groter was, maar dit is nooit bevestigd in onderzoek.

Overdosis foliumzuur
Hierdoor kon een eventueel tekort aan vitamine B12 moeilijker opgespoord worden. Mogelijk veroorzaakt of verergert synthetisch foliumzuur zoals in supplementen en verrijkte producten in hoge doseringen klachten aan het zenuwstelsel bij mensen met een vitamine B12-tekort. Vooral ouderen zijn een risicogroep omdat naar schatting ongeveer 25 procent van de ouderen een vitamine B12-tekort heeft.

Overdosis vitamine D
Bij overmatig gebruik, kunnen in het lichaam kalkafzettingen ontstaan, in combinatie met misselijkheid en zwakte. Teveel vitamine D kan diarree en gewichtsafname veroorzaken.

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Welbevinden

Hoe voelt u zich in het algemeen over uzelf, uw leven en leefomstandigheden? Antwoordt u op alle drie de punten zonder twijfel 'geweldig, kan niet beter!' dan ervaart u waarschijnlijk een tamelijk hoge mate van levenstevredenheid, geluksgevoel en welbevinden. Drie thema's die sterk met elkaar samenhangen.

Tekst: Milangela Plate

De meeste mensen echter, zullen aangeven dat het 'mas o menos' is gesteld met hun levenstevredenheid. Soms bewust en soms onbewust, onderwerpen wij onszelf, ons verleden, huidige leven en toekomstperspectieven aan een evaluatie. De meeste mensen komen daarbij tot de conclusie dat het op één of meer vlakken in hun leven een tikkeltje beter zou kunnen gaan.

Domeinen van welbevinden
Welbevinden wordt doorgaans onderverdeeld in zes domeinen:

1. Het psychisch welbevinden wordt onder meer gestuurd door de (positieve of negatieve) aard van uw gedachten, herinneringen en gevoelens. In hoeverre u vrede heeft gevonden met gebeurtenissen in uw verleden, of u uw huidige leven de moeite waard vindt en of u nog hoop en plannen heeft voor de toekomst, bepalen eveneens voor een deel uw psychisch welbevinden. Zo ook het gevoel dat u greep heeft op uw omgeving en/of gebeurtenissen, alsook uw vermogen om u aan te passen aan veranderingen. Psychisch welbevinden omvat tevens uw tevredenheid met het beeld dat u van uzelf heeft. Men kan zichzelf een aardige gast vinden of ervan overtuigd zijn een mislukkeling te zijn, wat uiteraard deels bepaalt of betreffende persoon met een roze of een zwarte bril door het leven gaat.

2. Lichamelijk welbevinden kan worden ervaren wanneer men vrij is van pijn en ziekte of daarmee om weet te gaan. Lichamelijk welbevinden gaat echter niet alleen over (het ontbreken van) ziekte, maar ook over lekker in uw vel zitten en tevreden zijn met het beeld van uzelf dat u in de spiegel ziet. Iemand die goed in zijn vel zit, voelt zich zelfverzekerd en straalt dit ook uit. Positieve reacties van anderen op zijn uiterlijk kunnen er vervolgens verder toe bijdragen dat men het lichamelijk welbevinden positief evalueert en waardeert.

3. Het sociale welbevinden. Elk mens is gevat in een netwerk van sociale relaties, bestaande uit het gezin, familie, collega's, vrienden, (sport of hobby)vereniging, buren, enzovoorts. Bewust of onbewust vraagt u zichzelf bij tijd en wijle af of dat wat u op sociaal gebied heeft, voldoet aan uw wensen en behoeften. Hoe meer uw sociale relaties voldoen aan uw verwachtingen over de hoeveelheid, omvang en diepgang, des te sterker het ervaren van sociaal welbevinden. Tegenover dit welbevinden staat de eenzaamheid, de sociale isolatie van het er niet bij horen en het emotioneel isolement, vooral wanneer een waardevolle relatie met een vriend, partner of een andere persoon ontbreekt of wegvalt door conflict, ziekte of overlijden. De kern van het sociale welbevinden draait om de ervaring van (nog) erbij te horen. Dat wil zeggen het gevoel hebben dat men voor anderen iets betekent en het besef dat men kan rekenen op deze belangrijke anderen.

4. Het materiële welbevinden heeft betrekking op materiële zaken, zoals de kwaliteit van uw woning, woninguitrusting, woonomgeving, het wel/niet beschikken over een auto, adequate kleding, gezonde voeding, voldoende inkomen, etcetera. Zelfs in weinig luxe omstandigheden kan iemand in alle oprechtheid zeggen tevreden en gelukkig te zijn, terwijl buitenstaanders of naasten de situatie totaal anders beoordelen.

Sommige mensen geloven dat rijkdom de 'snelweg' naar geluk is. Internationale onderzoeken laten zien dat mensen die voornamelijk 'extrinsieke' doelen nastreven, zoals meer geld en roem, vaker angstig en depressief zijn en minder levenstevredenheid ervaren dan mensen die meer waarde hechten aan 'intrinsieke' doelen zoals het onderhouden van goede vriendschappen.

5. Het cultureel welbevinden betekent eenzijds dat men zich goed voelt in de huidige samenleving en zich daarbij niet overspoeld voelt door veranderingen. Anderzijds, gaat het op dit vlak over toegang tot en mogelijkheid om te kunnen genieten van cultureel erfgoed, zoals kunst, muziek, theater, geschiedenis en andere maatschappelijke producten. Momenteel heerst op Curaçao bij veel mensen een gevoel van onveiligheid, verwarring of onzekerheid door een overdaad aan berichten over criminaliteit en politieke chaos. Dit is een voorbeeld van een situatie die negatief van invloed is op ons cultureel welbevinden.

6. Het existentiële welbevinden gaat over vragen die vaak grenzen aan spiritualiteit en religie. De grote vragen naar de zin van het leven, maar ook vragen over ons bestaan in het algemeen; weten waar we vandaan komen, wie we zijn, waarom we op aarde zijn en waar we naartoe gaan. Mensen ervaren over het algemeen graag dat zijzelf, hun leven of hun werk van enig nut en waarde is voor hun naasten of de samenleving in het algemeen.

Complexe samenhang
Welbevinden is subjectief, het is voor ieder mens verschillend en wordt bepaald door datgene wat mensen belangrijk vinden en hoe tevreden ze daarmee zijn. Voor de een is goede gezondheid het allerbelangrijkste, terwijl een ander vooral waarde hecht aan financiële onafhankelijkheid of een actief en sportief leven. Voor weer een ander is een goed contact met kinderen en kleinkinderen van onschatbare waarde. Anderen houden vast aan hun geloofsovertuiging om zich gesterkt te voelen in moeilijke tijden of bij ziekte. Eerdergenoemde zes domeinen van welbevinden staan bovendien niet los van elkaar, maar hangen juist sterk samen. Een baan kan ons niet alleen geld opleveren (materieel welbevinden), maar ook een doel en zingeving (existentieel welbevinden), sociale contacten en het gevoel ergens bij te horen (sociaal welbevinden).
Sommige domeinen kunnen bovendien compenseren voor verliezen of tekorten elders; zo kan een goed huwelijk compenseren voor een gebrek aan goede vrienden en kan iemand die door ziekte minder mobiel is geworden (fysiek welbevinden), wellicht nog wel erg veel voldoening en plezier halen uit sociale contacten (sociaal welbevinden).

Om zelf invloed te kunnen uitoefenen op uw welbevinden, is het belangrijk te ontdekken wat bijdraagt aan uw levenstevrendenheid en geluksgevoel.
Wanneer u de zes domeinen voor uzelf nagaat kunt u zich afvragen waar u op elk domein tevreden over bent en ervolgens of en wat er op betreffend domein ontbreekt. Soms komt men tot de conclusie dat men ongemerkt bepaalde activiteiten of hobby's die voorheen veel plezier en voldoening gaven door omstandigheden heeft laten verslofffen of men bedenkt dat men graag nieuwe dingen zou uitproberen. Onvrede met de huidige situatie op één of meerdere van de domeinen van welbevinden, vraagt om een zoektocht naar zingevende activiteiten en het (her)formuleren van wensen en doelen die motiveren tot actie, verandering of acceptatie.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email: milangela.plate@takecare.an

Hernieuwde Arnoldo's Zakflora

Plantenrijk met zorg op schrift

De rijkdom van de diversiteit aan plantengroei op Curaçao, Aruba en Bonaire is opnieuw vastgelegd in Arnoldo's Zakflora, een naslagwerk van formaat op onze eilanden. Met dit boek onder de arm trokken al vele generaties de mondi in en veel wetenschappers, scholieren en natuurliefhebbers zullen in hun voetsporen treden om aan de hand van dit boek plantensoorten te bestuderen. André van Proosdij verzorgde de vierde editie van het oorspronkelijk uit 1954 stammende naslagwerk van frater Arnoldo. Om in de stijl van de fraters te blijven: een monnikenwerk, maar een bezit voor iedereen die geïnteresseerd is in onze adembenemende flora.

Andre van Proosdij

Tekst: Mineke de Vries

Terwijl de herfstregens tegen de hoge schuiframen striemen, maar te midden van de potten met agaves en zonnige foto's van tropische planten, vertelt de op Curaçao geboren André van Proosdij enthousiast over de zojuist verschenen herziene Zakflora. De 566 plantensoorten die Curaçao, Aruba en Bonaire rijk zijn, worden hierin met precisie beschreven. "Morgen kan er een plantensoort uitsterven en overmorgen kan er een nieuwe worden ontdekt. De Flora is dus een momentopname van een dynamisch ecologisch systeem en de kennis ervan op dit moment", zo zegt Van Proosdij. Want steeds opnieuw verschijnen nieuwe soorten, op natuurlijke wijze of door de mens aangevoerd. Sommige daarvan overleven wat langer, slechts een enkeling vindt haar plekje in het biologisch systeem. Behalve de oorspronkelijke soorten beschrijft de Zakflora ook deze ingeburgerde soorten. Maar ook soorten die van nature op de eilanden voorkomen, alleen nooit eerder gevonden zijn, hebben nu hun plek gekregen in de Zakflora. "Door meer en intensiever veldwerk komen we tot steeds meer vindplaatsen. En natuurlijk speelt toeval een rol." Ten opzichte van de editie van 2001 zijn maar liefst 29 nieuwe soorten toegevoegd.

Papiamentse namen

Behalve het feit dat de herziene editie wetenschappelijk up to date is gemaakt, de indeling in families is bijgesteld, veel nieuwe foto's zijn toegevoegd en het geheel toegankelijker is gemaakt door een nieuwe opzoektabel, is ook de lokale Papiamentse naam per eiland opgenomen. Zo treffen we naast de Latijnse benamingen ook namen aan als Zapata di la reina, Palu di heru, Milon di seru, Maripòmpun, Mahòk di mondi, Bèshi kòrá. Achterin is zowel een index van Papiamentstalige als van wetenschappelijke namen opgenomen. Bovendien is extra aandacht besteed aan researchwerk over verspreidingsgebieden: van elke soort is vermeld waar die wereldwijd voorkomt. Sommige planten komen oorspronkelijk op de eilanden voor, andere zijn vanuit andere werelddelen hier gekomen. Van Proosdij: "Het kan zijn dat er zaadjes meekomen in de grond van tuinplanten of dat er plantafval over de schutting wordt gegooid dat gaat verwilderen. Zo komt bijvoorbeeld de magdalena oorspronkelijk uit Madagaskar, is door de mens meegenomen, is vervolgens gaan verwilderen en heeft na langdurig overleven nu een plaatsje veroverd in het ecosysteem van de ABC-eilanden. Zo is ook de tamarein (tamarinde) van oorsprong niet van de Cariben, maar gedijt hier goed." Twee categorieën planten vragen nog eens extra aandacht. Dat zijn ten eerste de endemische soorten: planten die uitsluitend op de ABC-eilanden voorkomen. "Voor deze endemische soorten hebben we dus een grote verantwoordelijkheid." Daarnaast zijn er de zogenaamde plaagplanten, oftewel de invasieven. Deze komen van elders maar doen het zo goed dat ze de oorspronkelijke planten verdringen en een gevaar voor hun voortbestaan vormen. Een voorbeeld daarvan is de palu di lechi. "Vooral op Banda'riba overwoekeren ze heggen en hagen. Tegen deze planten moeten we optreden om andere te beschermen."

Grootste collectie van Antillen

Van Proosdij maakte de nieuwe editie van Arnoldo's Zakflora met financiële steun van onder meer het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch gebied en het Naturalis Biodiversity Center in Leiden. In dit laatste centrum zijn de herbaria van Leiden, Utrecht en Wageningen alsmede het Zoölogisch Museum Amsterdam en het Naturalis Museum Leiden sinds kort verenigd. Van Proosdij: "Het is prachtig dat we alle collecties gecentreerd hebben, we hebben het over 37 miljoen collecties aan bijvoorbeeld fossielen, insecten en zes miljoen planten. Je hebt bovendien meer collega's om mee te sparren en, hoe meer diepgang, hoe meer kennis." De herbariumcollecties van Naturalis bevatten overigens de grootste collectie ter wereld van de Antillen: 10.000 vellen met gedroogde planten van de Benedenwinden en nog eens 10.000 van de Bovenwinden. Met veel zorgvuldigheid laat André van Proosdij een exemplaar, een vel, zien zoals het gedocumenteerd is, een in vloeipapier verpakte gedroogde plant met vindplaatsen en beschrijving erbij. Er zitten stapels vellen in een doos, en weer stapels dozen in de kasten op zijn kamer in één van de oudste gebouwen van Wageningen Universiteit. En deze kamer bevat op zijn beurt slechts een fractie van de totale collectie.

Vindplaatsen verzamelen

Toen de bevlogen wetenschapper Van Proosdij tijdens zijn studie biologie aan Wageningen Universiteit de kans kreeg stage te lopen bij Carmabi aan de Piscaderabaai op Curaçao pakte hij die kans met beide handen aan. "Ik wilde weten wat er van het eiland was geworden, ik was pas vier toen we vertrokken. Maar in die jaren is wel een zaadje in mij geplant van de verbondenheid met Curaçao." Tijdens zijn stage verzamelde hij veel data, die hij kon gebruiken bij zijn latere werk aan de Zakflora. Deze gegevens breidde hij in de loop van de tijd met veldwerk uit voor de huidige editie. Van Proosdij: "In totaal zit er een maand of elf veldwerk in deze editie. Als echte bioloog ging ik op pad; dikke spijkerbroek aan tegen de stekels, stevige schoenen, petje op en met veel water, een plantenpers, fototoestel, pincet, gps en notitieblokje trok ik de mondi in op zoek naar planten. Als je zo'n tien, twintig vindplaatsen van een soort hebt, hoef je niet verder te zoeken, bijvoorbeeld bij de bekende infrou, de Spaanse juffer. Ik heb echter ook eens de hele omgeving uitgekamd rond een uiterst zeldzame boom, maar vond geen tweede, geen zaailingen, niets. Pas jaren later vonden collega's een tweede exemplaar op een heuvel drie kilometer verderop. Je blijft telkens nieuwe dingen ontdekken, het houdt nooit op." Elke gevonden plant wordt zorgvuldig beschreven en gedocumenteerd. Zo ontstaat een herbariumcollectie, de documentatie van de biodiversiteit in een bepaald gebied. De gedroogde planten zijn het bewijs dat die plant op die bewuste plek groeit. "Nieuwe vondsten worden vergeleken met eerder gevonden materiaal en op naam gebracht met behulp van deze exemplaren uit het herbarium."

Behalve eigen veldwerk heeft Van Proosdij veel gehad aan bijdragen van wetenschappers van het Carmabi, maar ook van natuurliefhebbers die meldingen maakten en beeldmateriaal ter beschikking stelden. Tevens zat Van Proosdij voor de eerdere versie om de tafel met Dinah Veeris. "Ik bewonder haar enorm en ondanks dat de etnobotanie (de studie van gebruiksplanten voor mensen) die zij bedrijft heel anders is, is er overlap tussen onze werkvelden."

Van Proosdij in vogelvlucht

De eerste druk van Arnoldo's Zakflora verscheen in 1954, onder meer gebaseerd op het standaardwerk van Boldingh uit 1913. Frater Arnoldo, één van de fraters van Tilburg, trok na de mis zijn pij uit en ging in zijn oude broek de mondi in. Ondanks dat hij geen botanicus was, kende hij zijn planten goed. De tweede druk van zijn hand verscheen in 1964. Hij was bezig met het manuscript voor de derde editie toen hij in 1981 overleed. Nadat ook professor Stoffer hieraan had gewerkt, werd Van Proosdij in 1998 gevraagd de derde druk te vervolmaken. "Het was een prachtkans dat ik de dag na mijn afstuderen aan de Zakflora kon beginnen." Drie jaar deed hij erover om Arnoldo's manuscript aan te vullen met data uit zijn stageonderzoek en nieuw veldwerk. Hij verbeterde naamgeving en classificatie en voegde de grassen en veel nieuwe kruiden toe. Na de afronding hiervan in 2001 werkte Van Proosdij negen jaar in de Hortus Botanicus in Amsterdam. "De Hortus is een publiekstuin, ik deed veel aan voorlichting, fondsenwerving, educatie, maar wilde weer de wetenschap in, wilde dieper op de dingen ingaan." Zo kwam hij terug in Wageningen waar hij momenteel promotieonderzoek verricht naar modellen die de verspreiding van plantensoorten voorspellen, dit toegespitst op Gabon in Centraal-Afrika. Als je meer weet over de geografische verspreiding van soorten, kan je voorspellingen doen over de totale biodiversiteit, nu in Gabon, wellicht ooit op de ABC-eilanden. Nog twee jaar is hij hiermee bezig. Tijdens dit promotieonderzoek bereidde hij gedurende drie jaar in de avonduren de vierde druk voor van de Zakflora.

Extreme milieus

"Ik ben geïntrigeerd door de diversiteit van de plantengroei op Curaçao. Op de Knipformatie zie je een geheel andere vegetatie dan op de kalkterrassen aan de noordkant. En dat is weer niet te vergelijken met de begroeiing op de rode diabaasgrond (een stollingsgesteente)." Maar ook andere variabelen dan de grondsoorten zijn van invloed op het voorkomen van plantensoorten, zoals de mate van begrazing en de hoogte. In het Christoffelpark zijn er zoveel plantensoorten vanwege enerzijds de verschillende bodemtypes, maar ook doordat de schadelijke begrazing door schapen en ezels laag is. Van Proosdij: "Persoonlijk vind ik planten die zich aan extreme milieus aanpassen erg spannend. Zo kan de zuilcactus - de kadushi - die, zoals je ze soms in boomformaties ziet wel honderd jaar oud zijn. Of de bolcactussen die op een steile klif wel vijftig tot honderd jaar oud worden, ik vind dat ongelofelijk."

Het nadeel van zijn vak vindt Van Proosdij dat hij nergens onbevangen kan rondlopen. "Ik kan mijn waarneming niet uitschakelen, ben me altijd bewust van mijn omgeving. Inmiddels ben ik erg vertrouwd met de flora van de eilanden en als ik vanuit de auto een opvallende vorm of kleur zie, weet ik dat ik uit moet stappen. Eén keer deed ik dat niet op Bonaire en later bleek dat het om een geheel nieuwe soort ging, de Scaevola plumieri, een rechtopstaande plant met vleesachtige bladeren die dicht bij zee groeit en inmiddels ook op Curaçao is gevonden." De Scaevola is zo recent dat er nog geen inheemse naam voor is, maar ze is uiteraard wel in de Zakflora opgenomen.

Overheid verantwoordelijk

De doelgroepen voor deze Zakflora zijn behalve scholen, wetenschappers, natuurliefhebbers en eco-toeristen - belangrijke ambassadeurs voor onze eilanden - ook de overheden. Van Proosdij hoopt dat de informatie bijdraagt aan het begrijpen van de inheemse planten en dat daarmee het belang van hun voortbestaan wordt ingezien. Als oorspronkelijke soorten dreigen te verdwijnen als gevolg van habitatvernietiging, vervuiling of invasieve, niet-inheemse soorten kan de Flora gebruikt worden om hierop beleid te maken.

Het boek werd recent aangeboden aan de plaatsvervangend Gevolmachtigd minister van Curaçao, Humphrey Senior - die overigens zelf nog met de oude editie het veld in is geweest - en Van Proosdij spreekt daarmee het vertrouwen uit dat het boek zijn weg vindt binnen overheid en belanghebbenden. "Ik heb mijn steentje bijgedragen en hoop dat ook anderen de verantwoordelijkheid voelen en indien nodig nemen om de bijzondere natuur van de eilanden te behouden voor de toekomst." Arnoldo's Zakflora: een aanwinst voor de wetenschap, maar ook voor de boekenkast van elke natuurliefhebber.

Arnoldo's Zakflora, Uitgeverij Walburg Pers. Te koop bij Addo Bookstore (Bonaire), Bruna (Aruba) en binnenkort op Curaçao.

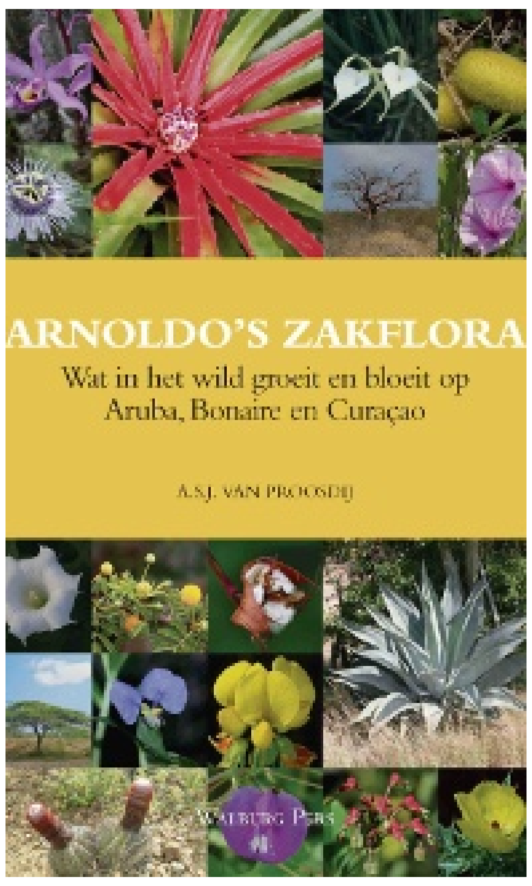

Bromelia humilis, grondbromelia uit de heuvels van W-Curacao (foto Gerard van Buurt).

Crotalaria retusa (foto Andre van Proosdij)

Curacao noordkust, zuilcactussen en acacias (foto Carel de Haseth).

Inspiratie

Overdracht van de boodschap

"Hoeveel mag ik er noemen als voorbeeld, echt maar één?" Junior Tecla is een van de bekendere muzikale kinderen die Curaçao rijk is. En hoewel hij bijna de belichaming is van een van zijn grote - zoals hij zijn inspiratiebron en voorbeelden noemt - helden, lijkt het toch nog even moeilijk om te kiezen uit de ontelbare artiesten en genres.

"Mijn muzikale smaak is heel breed, ik haal inspiratie uit heel veel, ook uit verschillende, artiesten. Je moet de groten der aarde als voorbeeld hebben, altijd en in alles. Zij zijn een graadmeter. Ze houden je scherp en dagen je uit." Dus noemt hij de drie die van hem boven iedereen het meeste respect krijgen: Rignald Ricordino, Stevie Wonder en Bob Marley.

Helden

Tecla: "Muzikaal is mijn grootste held Rignald Ricordino. De man is echt een

Philip 'Junior' Tecla

genius. Hij kan traditionele muziek op een poppy manier brengen; alsof het popmuziek is. Hij weet het dagelijks leven van de Curaçaoënaar te beschrijven. En echt elke situatie waarin je in je leven terecht komt, echt anything - blijdschap, verdriet, woede, elke emotie - heeft hij in zijn vijf- à zeshonderd composities beschreven. Net zoals eigenlijk Doe Maar een beetje, maar zij dan in het Nederlands. De combi van zijn muzikaliteit, zo creatief, met mooie teksten. Niet zozeer poëtisch, maar wel mooi Papiaments, mooie uitdrukkingen. Het zit gewoon mooi in elkaar. Zoals Juan Luis Guerra, eigenlijk ook mijn held is."

Niets aan toevoegen

"Een andere held van mij is Stevie Wonder. Hij is the biggest musical genius ever - ever. Tja, ik heb hier eigenlijk weinig aan toe te voegen, dat hoeft denk ik ook niet. Zijn

Rignald Recordino

jazz, zijn soul - he covers it all." Tecla zegt dit ook op een bijna nederige, bewonderende toon.

Get up, stand up

De laatste held van Tecla is Bob Marley. Vijf jaar lang toerde hij de wereld over met 'Tribute to Bob Marley'. Avond aan avond speelde hij zijn akkoorden, zong hij zijn teksten en bracht Tecla de boodschap van Bob Marley. "Mijn grote spirituele held is Bob Marley. Hij inspireert me, vooral om iets terug te geven aan mijn eiland. Curaçao moet vooruit. En ik wil me ook inzetten voor mijn volk. We zijn ooit begonnen met 'Tribute to Bob Marley' voor één keer, een soort hommage aan Bob. Maar iedereen was zo enthousiast, dus dat werd een half jaar, een jaar, nog een jaar - uiteindelijk vijf jaar. Mensen waren enthousiast omdat ze voelden dat we het meenden. Dat is ook de enige manier dat het werkt. Je kunt het alleen maar overbrengen als je het meent."

Ik ben een bewuste artiest, ik houd niet van dat platte. Kijk, in de moderne muziek met de elektronische benadering is er nog weinig creativiteit. Chiel Beele (Nederlandse radio dj, red.) heeft een keer een onderzoekje gedaan naar de diepgang van muziek, maar in frequenties. De muziek van voor de jaren negentig was veel meer gelaagd. Ik heb een keer een grapje gemaakt dat muziek op een gegeven moment alleen maar zo klinkt 'ieieieieieieieieieip',

Tecla produceert een hoge toon. "Echt, het was toen een grap, maar we gaan er steeds meer heen. Luister maar eens naar Jazz FM of Classic FM, dan hoor je muziek. Soms zit ik ergens en dan stoort me iets, maar ik weet niet precies wat, totdat ik weet dat er een radio aanstaat. Die frequentie geeft op een gegeven moment allergie. Daarom kan je nog wel een bewuste message willen brengen, maar de overdracht is ook heel belangrijk. En Bob is zo groot, zijn muzikaliteit, zijn message en dat dan zo over kunnen brengen."

Filmhuis

Ajami (2009)

Ajami, een gebied in Israel, waar Arabieren, Palestijnen, Joden en Christenen proberen samen te leven in een (nog zacht uitgedrukt) opwindende sfeer.

Omar, een Israëlische Arabier, vecht voor zijn familie om ze te redden van een groep afzetters en chanteurs. Hij heeft ook een stille relatie met een Christelijke vrouw, maar haar trouwen is iets wat verre van mogelijk is, gezien de omstandigheden van zijn omgeving.
Malek, een illegale Palestijnse arbeider, doet zijn best om geld te sparen om de operatie van mijn moeder te bekostigen.
Dando, een Israëlische politieagent, zet alles op alles om zijn vermiste broer weer terug te vinden, die wellicht vermoord is door Palestijnen.
Binj een Arabier die bevriend is met Malek en Omar, ondergaat moeilijke tijden omdat hij door zijn omgeving niet meer geaccepteerd wordt nadat hij intiem contact gehad heeft met een Israelisch meisje.
Al deze gecompliceerde situaties, afhankelijk van hun geloof en omgeving komen in aanraking met grof geweld, situaties die ze allen aangaan met... grof geweld.

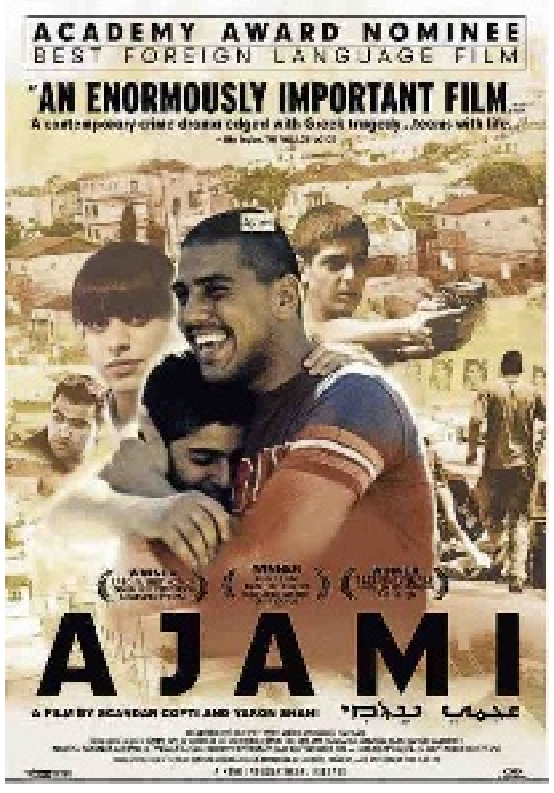

Geschreven en geregiseerd door Scandar Copti, Yaron Shani

De film is op 6 en 8 november te zien in het Filmhuis van de Openbare Bibliotheek.

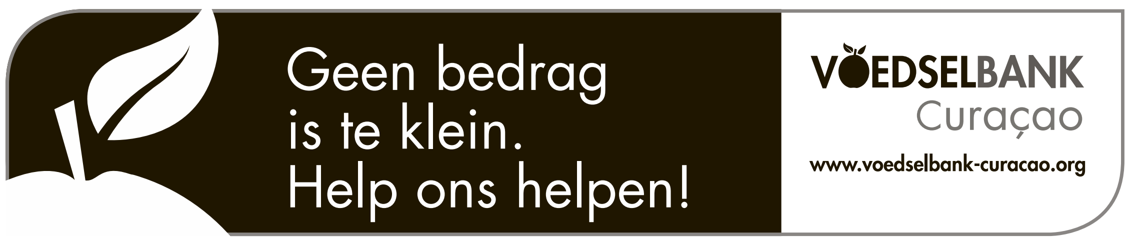

Culturele Agenda

A breast or two

Op vrijdag 26 oktober is de vernissage van 'A breast or two' bij de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort. Deze expositie, waarvan een deel van de verkoopopbrengst gaat naar kankeronderzoek, is vanaf dinsdag 23 oktober te bezichtigen en op zondag 28 oktober speciaal geopend tussen 11.00 en 14.00 uur.

Anthony Peelen

In Atelier Art2gether verkoopt kunstenaar Anthony Peelen zijn werken. Peelen wil een nieuwe weg inslaan met zijn kunst en zijn eerdere werken aanbieden om opgeruimd en vol nieuwe inspiratie verder te gaan.
T/m zaterdag 27 oktober op afspraak.
Atelier Art2gether, Kaya Ma Pieternella M12 (afslag St. Michiel).
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Astrid van Dorp, tel. 5153141.

De vogels van Curaçao

Expositie aquarellen 'De vogels van Curaçao'. Al vele jaren komt schilderes Marianne van Veen op Curaçao. Gefascineerd door de natuur op het eiland is zij als autodidact begonnen met schilderen. Met name hebben de vogels op het eiland haar aandacht. Haar werken zijn te omschrijven als realistisch met veel aandacht voor details. Tot en met eind december exposeert zij haar aquarellen in restaurant E Lanternu, Fontijn 20 aan de Weg naar Soto. De expositie is, met uitzondering van dinsdag, dagelijks geopend van 10.00 tot 14.00 uur en van 17.00 tot 22.00 uur.

Curaçao Cultuurgids

Sinaya Wolfert komt dit jaar uit met de Curaçao Cultuurgids met agenda 2013, vele verhalen en foto's en uitneembare prentbriefkaarten. De herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij staat er centraal in. Niet alleen een agenda maar ook een algemene cultuurgids voor het eiland Curaçao. Er staan interviews en verhalen in met leerzame en leuke informatie en inzichten over de Curaçaose cultuur.
Het agendadeel kan na gebruik worden verwijderd, waarna men de rest van het boekwerk overhoudt.
Vanaf dit weekend in de winkels!

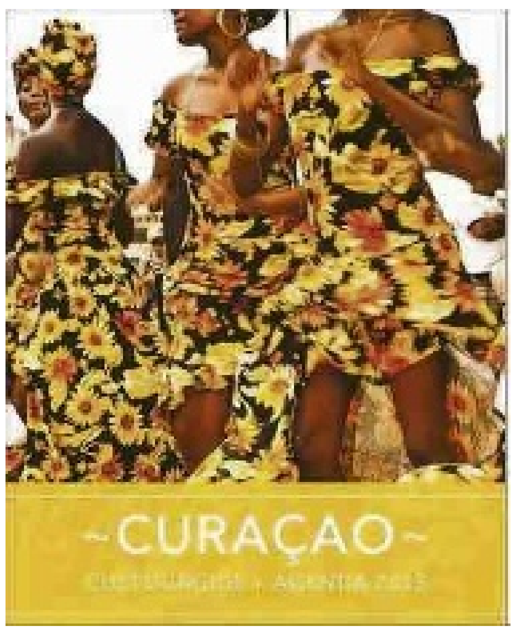

Gifts from Yemaya

Dèka, een crack addict, sjouwt met een blauw koffertje op wielen met 40 jaar levensbagage. Die bagage bestaat uit koraalstenen van het strand. Dèka weigert nog langer met haar zware vracht rond te sjouwen en wil haar stenen vanaf de Julianabrug teruggooien voor Yemaya, de godin van de zee. Een monoloog in het Nederlands, geschreven en gebracht door Germaine Jong Loy. Muziek van Isoco en Enrico Henriquez, zang Elia Isenia en Niata Augusta, dans Ivan Felipa, Marvia Laurence en Khalil Guribaldi.
Locatie: Teatro Luna Blou
Data: Vrijdag 19 oktober om 20.00 uur. Zaterdagen 13 en 20 oktober om 20.00 uur, Zondag 14 oktober om 15.00 uur.
Entree: 30 gulden.
Kaarten verkrijgbaar bij Bruna en Teatro Luna Blou.

Dance

In Dance! wordt het eindresultaat van de Dance Curaçao Week getoond. Gedurende deze week volgden getalenteerde dansers van Curaçao, Aruba, Bonaire, Sint Maarten en Nederland workshops en repertoirelessen in de stijlen jazz, modern en hiphop. Om samenwerking te stimuleren tussen de dansscholen en dansgroepen op Curaçao, biedt Dance! een ieder de mogelijkheid om zich op deze avond te presenteren.
Zaterdag 13 oktober 19.30 uur.
La Tentashon.
Entree: 10 gulden.

Luna Yen

La Tentashon zit volop in het Luna Yen-seizoen. Luna Yen is het 'open podium' oftewel de talentenjacht voor jongeren. In de categorieën dans, zang, acteren, rap, breakdance, hiphop, spoken word en stand up comedy mogen 15 jongeren en/of groepen laten zien wat ze kunnen. De volgende editie is op 5 november. Met Chris Strick, dj Carlito, winnaars Luna Yen 1e editie 2012, The Best of Luna Yen & All The Above.
Entree: 15 gulden.
Voor meer informatie: bel Teatro Luna Blou 462-2209 of mail naar latentashon@gmail.com

Ta di bo òf di e shofùr di bus?

Volkstoneel van Percy Benita. Een Afro-Caribische familie heeft een witte dochter. De vader zegt dat zijn dochter van

Stacy Printz is een van de docenten van de Dance Curaçao Week.

die kleur is omdat zijn voorouders Portugezen waren. Is dat mogelijk?
Zondag 14 oktober om 20.00 uur.
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Filmhuis Openbare Bibliotheek

6 en 8 november: Ajami (zie kader)
11 en 13 december: Des hommes et des dieux
Plaats: Auditorium, Nationale Bibliotheek, Scharloo.
Tijd: 19.00 uur.

Terug tot Tovar

Op zaterdag 3 november vindt bij de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort in Otrobanda om 18.00 uur de officiële presentatie plaats van het boek 'Terug tot Tovar' van Hans Vaders. Tevens een reprise van de dichtbundel 'Kate Moss in Mahaai', in oktober 2011 uitgekomen in nauwe samenwerking met beeldend kunstenaar Herman van Bergen.
'Terug tot Tovar' is vanaf begin november verkrijgbaar bij de lokale boekhandel en bij de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort in Otrobanda.
Zie ook pagina 7.

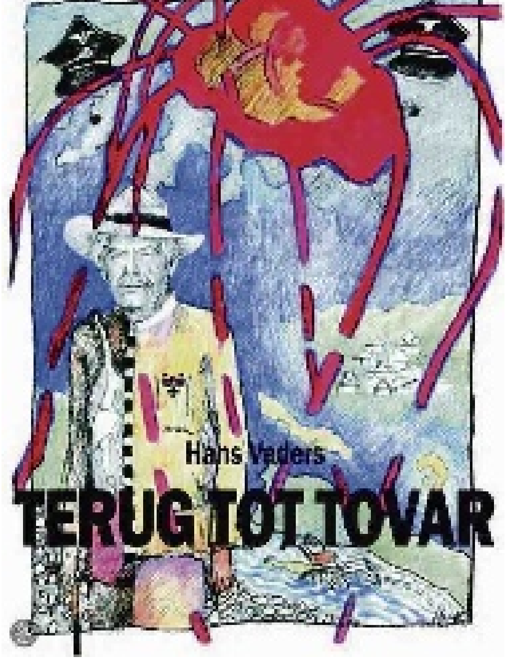

Vuurwerk in mijn hoofd

Het eerste boek voor kinderen (11 - 12 jaar) van Roland Colastica met de titel Vuurwerk in mijn hoofd (ISBN 978 90 258 5998 5 - 30 gulden) is uitgegeven bij Leopold en op Curaçao te verkrijgen bij Bruna en Mensing's Caminada. Roland Colastica, geboren op Curaçao (1960), was de jongste van negen broers en één zus. Zijn moeder was sopraan in het kerkkoor en zijn vader een gepassioneerd verteller van filosofische verhalen. Roland (Roj) groeide dus op met muziek, zang en 'storytelling'. Hij kwam er al jong achter dat ook hij niet zonder creatieve expressie kon. De bekende kinderboekenschrijver Sjoerd Kuyper begeleidde Roland in het schrijfsproces (www.rolandcolastica.com / www.leopold.nl).

Landhuis Groot Santa Martha

Stichting Tayer Social Landhuis Groot St. Martha organiseert op 3 november van 19.00 - 22.00 uur een groot fundraisingsevenement: 'Jazz meets Cultures' ten behoeve van personen met een geestelijke of lichamelijke handicap. Het zal een bijzondere samensmelting zijn van jazz met Caribische ritmische muziek zoals tumba, tambú, seú, simadan en ritmo kombiná. Merly Augusta & D'Art, Grupo Kompèr, Dennis Aalse & his Symphonic Group, Dennis Aalse & his Big Band, Area 51, Zoyoyo met Mistika Stefania, Tico Balentien, Bleki Band & Dreams. Entree: 50 gulden. Kaartjes verkrijgbaar bij Mensing's Caminada, Tik Tak, Beep Beep en Koko Loko; voor meer info: tel. 8647872.
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion

Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Workshop Bloemhof

'Jewelry Design with Silver Clay' met Margo Nelissen.
Data: woensdagen 17 - 31 oktober.
Tijd: 18.00 - 21.00 uur.
Prijs: 225 gulden.

Marshe di Pasku

In november zal Gallery Alma Blou een extra feestelijke Marshe di Pasku houden en speciaal voor de gelegenheid is dit 's avonds. Zaterdagavond 10 november van 18.00 - 21.00 uur. Voor deze gelegenheid zullen er nog meer kramen zijn en alles is gericht op Kerstmis 2012, dus met kerstversieringen voor uw huis maar ook met de mogelijkheid om een origineel en handgemaakt cadeau te kopen voor onder de kerstboom. Wilt u als standhouder meedoen aan de kerstmarkt? Er is nog een beperkt aantal vrije plaatsen, dus meld u snel aan!

Kerstmarkt

Op zaterdag 1 december organiseert Landhuis Bloemhof haar 2e Kerstmarkt van 09.00 tot 14.00 uur. Zij nodigt dan ook mensen uit die hun handgemaakte artikelen voor een redelijke prijs willen verkopen tijdens de markt. Bloemhof is op zoek naar zelfgemaakte werken en producten zoals bijvoorbeeld kerstdecoraties, kleine schilderijen, kookboeken van lokale auteurs, pepperjelly, specerijen en kruidenmixen, bewerkt textiel, voorverpakte lekkernijen en hapjes, wijn, ponche crema en andere leuke artikelen die als cadeautje kunnen dienen. Prijzen voor tafels en tenten zijn tussen de 30 en 75 gulden. Als u, of iemand anders die u kent, geïnteresseerd is om te participeren, graag snel een e-mail sturen naar info@bloemhof.an of bellen naar 7375775. De ruimte is beperkt. Wie het eerste komt, het eerste maalt!

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa.
Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com

Hans Vaders' novelle 'Terug tot Tovar':

Vergeefsheid en teloorgang

Met de verschijning van Tropische Winters in 2001 drukte Hans Vaders meteen een stempel op de Caribische literatuur. Zijn hoofdpersoon, de journalist Horace Lee, was getuige van de bloedige wraakacties op de tontons macoute na het vertrek van Baby Doc Duvalier uit Haïti. In Otrobanda portretteerde de schrijver Willemstads bruisende volkswijk waarvoor hij werd gelauwerd met de Caribbean Tourism Media Award. Tegenover Otrobanda stelde hij vervolgens zijn poëziebundel Kate Moss in Mahaai. Samen met beeldend kunstenaar Herman van Bergen bracht hij fotomodel Kate Moss en de betere stadswijk Mahaai samen in passievolle poëzie.

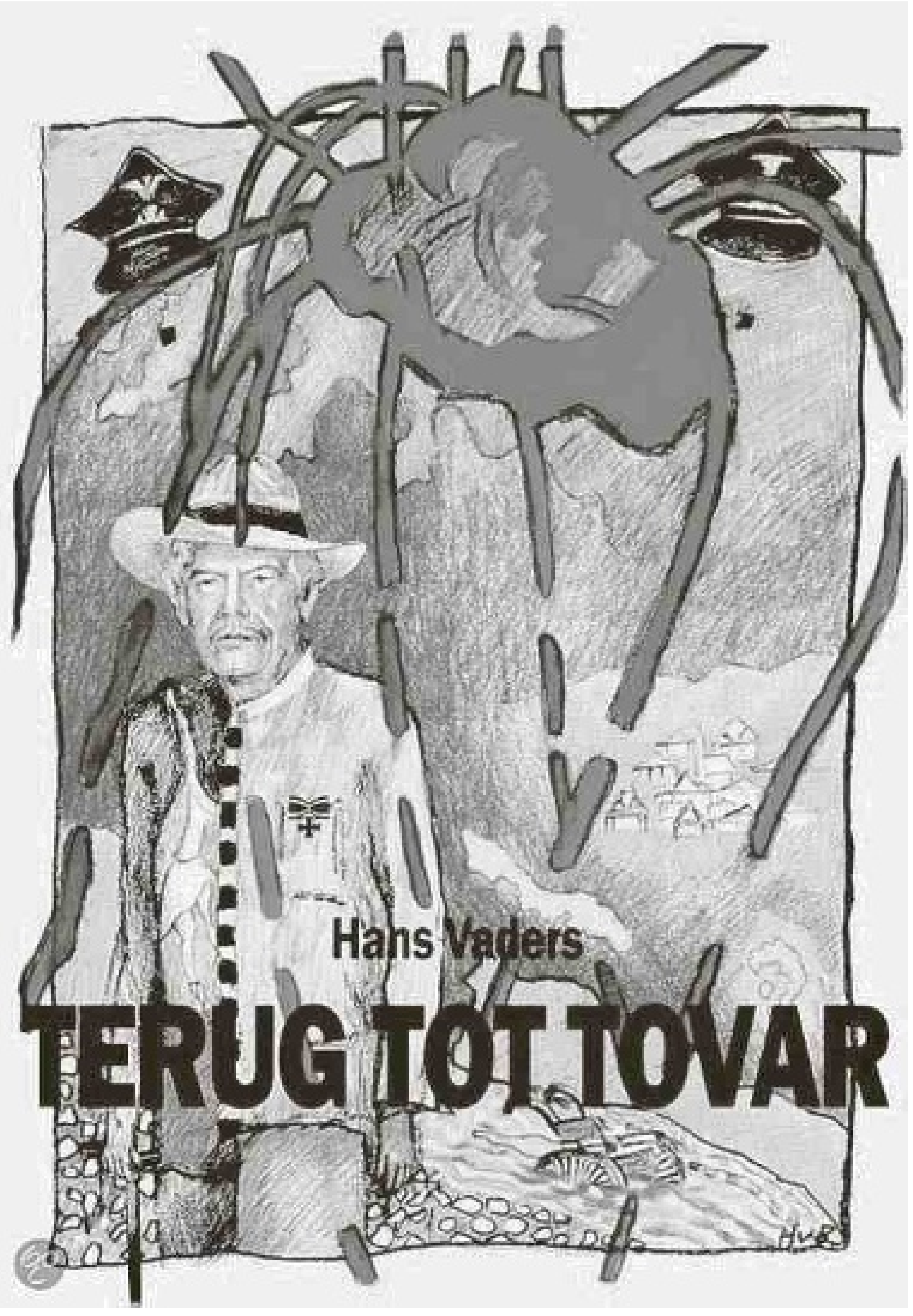

Tekst: Koos van den Kerkhof

In zijn nu verschenen novelle Terug tot Tovar kruisen de levens van zijn personages elkaar op raadselachtige wijze. Aan het begin van zijn verhaal zet Hans Vaders zo'n moment welhaast terloops neer: "Het is nu al wat later op deze eentonige dag, zo rond twee uur in de middag. En gedurende een ogenblik meent Ilse, zittend aan haar vaste tafeltje in restaurant Bierstube vanuit een zijraam met uitzicht op de smalle, modderige Calle Bolívar, een lotgenoot te herkennen die ze kortgeleden in een glimp had zien lopen op het marktplein van een Noord-Hollandse provinciestad, de stad van haar zo vroeg overleden moeder.

Een verloren broer, die deze middag tegen het einde van december, langzaam, met slepende stap in zijn plompe zwarte sandalen, zwaar hijgend door de ijle lucht, langsloopt over het steile voetpad in de richting van de begraafplaats van het dorp."

En als het raadselachtige in het brandpunt staat belanden we in het domein van de Latijns-Amerikaanse fictie. Het lijkt bijna alsof de personages oplossen in vergetelheid, dat hun passage onopgemerkt voorbijgaat zoals de wind in de sparren van een Venezolaans bergwoud.

Vertellers

Terug tot Tovar is het verhaal van meerdere vertellers. Een conventionele derdepersoonsverteller doet het verhaal van een ex-danseres op een eenzame hotelkamer in het Venezolaanse dorp Colonia Tovar die ten onder dreigt te gaan aan drankzucht.

Ook vertelt deze verteller het verhaal van een universitair docent die in Alkmaar de oorlogsgeschiedenis uitpluist en op zoek gaat naar zijn wortels in datzelfde Tovar: "Onwillekeurig kijkt de historicus met een schuin oog op van zijn werktafel, waarop een paar dikke gevlekte archiefmappen liggen en een stapeltje hagelwit papier militair wacht naast een aftandse tikmachine. (...)

Links, op de met zware folianten gevulde eikenhouten boekenkast een foto in een zilveren lijst, de enige foto die hij van zijn vader bezit. Een merkwaardige foto, althans voor de enkeling die alles heeft overleefd en de personages herkent.

Liebknecht weet dat iedereen op deze scherpe zwart-witfoto al ruim vijfenzestig jaar geleden is gestorven - opgeknoopt, neergeschoten, vermist - de hoofdpersonen op de overzichtsfoto in ieder geval, maar de meeste figuranten in uniform ook."

Dit verhaal wordt afgewisseld met een ikverteller, ene Ramón Romero de las Rosas, een oude man die wordt verzorgd door nonnen en met stramme vingers schrijft aan zijn levensverhaal: "Ik ben Ramón Romero de las Rosas. Men zegt de enige zoon van een arme vaquero, een ongeletterde veehoeder die meestal ver van huis en vrouw zijn paard tot bloedens toe voortranselde over de uitgestrekte llano's en zijn schaarse vrije tijd doorbracht met bier, veel rum en geroosterde hompen vet druipend vlees." En deze zoon van een veehoeder maakt notitie van zijn lotgevallen in dienst van een Reichsauslandsdeutsche die ronselde voor de nazi's.

Tussendoor lezen we fragmenten uit het proefschrift van de docent die al schrijvend op zoek is naar sporen van zijn vader. "Hij was slechts een vrijwilliger met een Duits en een Venezolaans identiteitsbewijs, een militair geschoolde arbeider in den vreemde. Mijn vader was overigens een fervent aanhanger van het Nederlandse koningshuis en hij haatte vanuit de grond van zijn hart de rode arbeidersbeweging die volgens hem met steun van de schadelijke Sowjets Europa geleidelijk aan in een neergaande spiraal van chaos, anarchie en nihilisme deed belanden."

> Met Terug tot Tovar heeft Hans Vaders een web van verhalen geweven dat lijkt samen te komen op Curaçao. Een web dat een lezer maar al te graag wil ontwarren.

En terwijl diezelfde hij-verteller het verhaal van de op Curaçao opgegroeide Venezolaan Socrates León vertelt citeert hij op zijn beurt uitvoerig diezelfde León weer als ikverteller die verslag doet van zijn werk in de bouw, op zee en hoe hij uiteindelijk zanger wordt in de band van een bareigenaar en orkestleider.

Strengenkoord

Qua structuur zijn de verhalen als het ware met elkaar vervlochten - Curaçaoser kan haast niet - als de strengen van een koord. De onderscheiden vertellers brengen aan het licht dat personages op een geheimzinnige manier met elkaar zijn verbonden.

De Nederlander op zoek naar zijn voorgeslacht passeert het hotel waar de ex-danseres bivakkeert. Ze schrijft in een schoolschrift fantasieverhalen voor haar speelgoedbeesten. "Alles moet worden beschreven. Niemand is vrij van zonden, ook mijn dieren niet. Eenieder staat bij zijn geboorte, zonder dit op die leeftijd reeds te beseffen, al met zijn rug tegen de muur, op de voor hem of haar uitgekozen plaats van executie. Al mijn dieren zijn mij even lief als mijzelf, maar sommige dieren, zoals de aasgier met zijn vlijmscherpe klauwen en de varaan met zijn dodelijke beet, zijn mij het liefst."

De voormalige bandleider doorkruiste, in een vorig leven, aan het stuur van een Studebaker de Andes met een latere SS-kolonel die sneuvelde in de Russische sneeuw. "Wolf Liebknecht lag in koud grondwater in zijn nest, een krater van zo'n twee meter diep, geslagen door een zware mortiergranaat. Een krater die daarvoor nog een provisorische commandobunker was. Hij was niet meer dan een log lichaam dat in horten en stoten ademde en wentelde en zich langzaam met zijn verbrijzelde arm en been probeerde op te richten."

De kantante León toerde in het verleden langs Zuid-Amerikaanse steden. Naast hem zat de danseres met een speelgoedegel op schoot. Nu bezoekt hij zijn oude werkgever in het nonnenklooster en vertelt smakelijke verhalen van de eilanden.

Curaçao

Met Terug tot Tovar heeft Hans Vaders een web van verhalen geweven dat lijkt samen te komen op Curaçao. Een web dat een lezer maar al te graag wil ontwarren. Maar is het wel zo goed als dit verhaal al zijn geheimen blootlegt? Juist in het mysterie schuilt de kracht als de parel in een schelp. Of is het toch beter de overweging van de oude Ramón met zijn perkamenten vingers te volgen: "Een oude man behoort hier eigenlijk over te zwijgen, maar de waarheid mag niet worden verbloemd."

Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog in Latijns-Amerika en Europa, herinneringen aan een jeugd zonder vader, herinneringen aan een gestrand huwelijk, beelden van een auto scheurend over de schaars begroeide vlakten, bezoeken aan chaotische steden.

In zijn vergeefsheid en teloorgang sluit het verhaal aan bij de twintigste eeuwse romantici in de Nederlandse literatuur, bij Slauerhoff en Terborgh. In zijn raadselachtigheid, wreedheid en vertelkunst is het een Caribische roman die past in de lijn van een Boeli van Leeuwen en Tip Marugg. De ondraaglijkheid van het menselijk lot lijkt onverbiddelijk en laat de lezer achter in dromen en melancholie.

Terug tot Tovar is vanaf volgende week verkrijgbaar bij de Curaçaose boekhandels.

Hans Vaders, Terug tot Tovar, Uitgeverij In de Knipscheer, 2012, ISBN 978 90 6265 697 4 NUR 301.

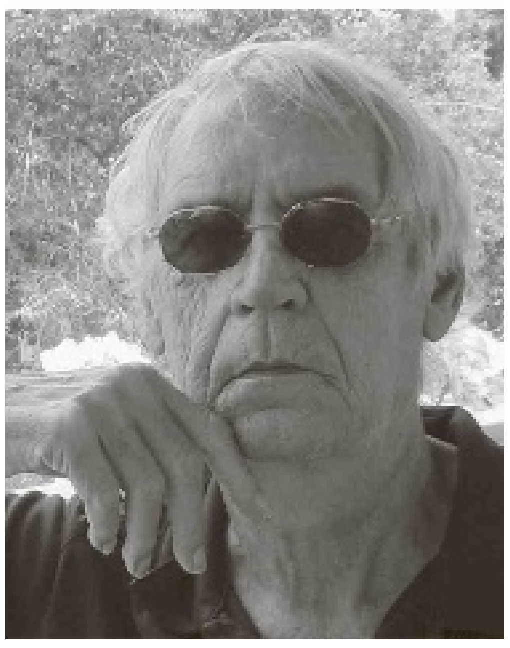

Hans Vaders

Leesvoer

Maar buiten is het feest

Wanneer een succesvolle en geliefde zangeres een rechtszaak aanspant om een jong meisje uit handen van een verkrachter te houden, dreigen aangrijpende gebeurtenissen uit haar eigen verleden openbaar te worden. Met de confrontatie in de rechtszaal zet zij zowel haar privacy en carrière als haar liefde op het spel.

Onder druk van de dreigende publiciteit komen herinneringen boven aan haar jeugd, waarin zij niet alleen zelf misbruikt werd, maar ook onophoudelijk bekeken en begluurd. In plaats van zich voor alle blikken te verbergen, kiest zij voor zichzelf en besluit het tegenovergestelde te doen: om zichzelf en haar zusjes te redden, gaat zij de strijd aan met haar tirannieke stiefvader en treedt juist voor iedereen goed zichtbaar naar buiten.

Er zijn maar twee plekken waar je niets kan overkomen. Wij hebben dat al jong geleerd. Helemaal veilig ben je óf weggeborgen in het donker, zodat geen mens je zien kan, óf in het volle licht van de schijnwerpers, waar niemand je kan missen.

Titel: Maar buiten is het feest
Auteur: Arthur Japin
Uitgever: De Arbeiderspers
ISBN/EAN: 9789029584920

Ars Poëtica

I carry your heart with me

I carry your heart with me (I carry it in my heart)
I am never without it (anywhere I go you go, my dear; and whatever is done
By only me is your doing, my darling)
I fear no fate (for you are my fate, my sweet)
I want no world (for beautiful you are my world, my true)
And it's you are whatever a moon has always meant
And whatever a sun will always sing is you

Here is the deepest secret nobody knows (here is the root of the root and the bud of the bud
and the sky of the sky of a tree called life; which grows higher than soul can hope or mind can hide) and this is the wonder that's keeping the stars apart

I carry your heart (I carry it in my heart)

E.E. Cummings

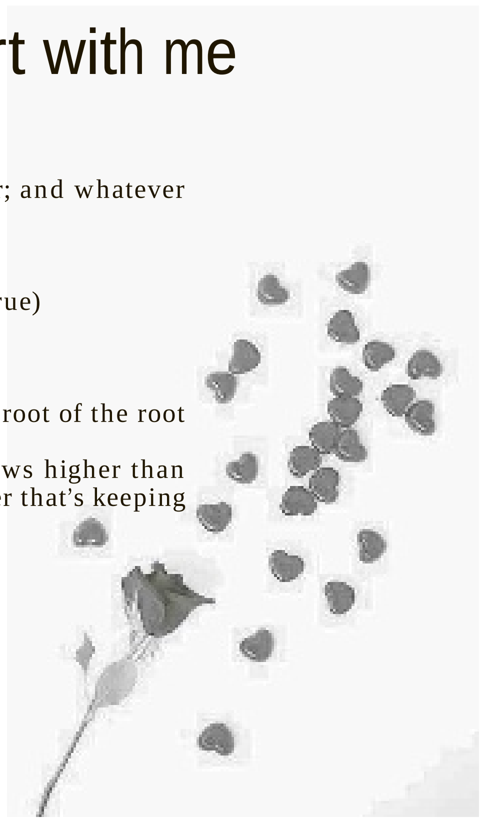

NIERSTICHTING CURAÇAO
Uw nieren kunt u hier nog niet doneren, uw geld echter wel!
Steun de Nierstichting Curaçao
SFT # 11-512500-001

Huntu Kòrsou

Daad van Moed(t)

Zoals alle maandagochtenden, breng ik eerst mijn kinderen naar school voordat ik aan het werk ga. Ook deze bewuste maandag verliep alles zoals het 'hoorde' tot het moment dat mijn aandacht getrokken werd door het nieuwsbericht: 'Sushi Kòrsou Facebookpagina is online. De pagina die met foto's laat zien hoe vies Curaçao eruit ziet'. Ik was een paar tellen 'in shock'. Even kon ik niets uitbrengen, maar al gauw dacht ik: "Dit is een daad van moed."

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

En het was ook letterlijk Moedt oftewel Bea Moedt die verantwoordelijk is voor deze daad. Op ons eiland staat zij bekend als een vakkundige fotografe die prachtige plaatjes schiet van Curaçao. Volgens een krantenbericht was haar reden: "Ik ben het zat om van toeristen constant te moeten aanhoren dat het eiland zo vuil is. Ik reed thuis weg en er was iemand die weer een lading vuilnis had gestort bij mij om de hoek, dat was voor mij de druppel."

Met deze pagina wil Moedt een belangrijke boodschap uitdragen: "We willen met deze pagina van een Sushi Kòrsou naar een Dushi Kòrsou." Zo laat zij aan de ene kant prachtige plaatjes van Curaçao zien, zoals het hoort te zijn. En aan de andere kant laat zij foto's zien vol troep, dus hoe het niet hoort. Op deze manier tracht zij de hele samenleving bewust te maken dat het zo niet meer kan en dat er actie ondernomen moet worden.

Dat deze daad van Moedt haar niet in dank is afgenomen, blijkt uit de reactie van oud-minister El Hakim die haar meteen gevraagd heeft de pagina te verwijderen. Niet zo verwonderlijk, want hij ziet het imago van Curacao als vakantiebestemming in rook opgaan. Ook sommige burgers zijn het niet met haar eens. Beste mensen, dit is allemaal begrijpelijk, want de boodschap doet echt pijn.

En toch ben ik van mening dat deze actie bijdraagt aan een 'Better quality of life' op Curaçao. Nee, niet op een lieve en zachtaardige manier. Maar recht voor zijn raap, keihard en confronterend. Zoals een individu dat geconfronteerd wordt met zijn schaduwkanten die hij het liefst wil wegpoetsen voor de omgeving. Deze actie werkt misschien wel beter dan jaarlijks in september een schoonmaakactie te organiseren. Dat is alleen maar pappen en nathouden. De oorzaak wordt liever diep weggestopt en vooral genegeerd. Het gaat er juist om zich bewust te zijn van deze 'donkere' kant en haar te her- en te erkennen. Zodat het handelen voor een schoner milieu een vanzelfsprekendheid wordt. Dit is precies wat Moedt ons meegeeft en waarmee ze ons wakker heeft geschud. Daar moet je wel Moed(t) voor hebben.

Deze pagina heeft de weg geopend naar een zelfbewuste samenleving, maar een weg die alleen bewandeld kan worden door te handelen en vanuit het respectvol omgaan met onze omgeving. En moet u zich voorstellen, dit gebeurt allemaal na de verschrikkelijke ramp bij Jan Kock. Toeval misschien? Ik denk van niet. Het is een duidelijk signaal dat het basta is. Waar deze ramp niet goed voor is...

Meer informatie: www.facebook.com/ShushiKorsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Spotlight op dieren

Halitosis (slechte adem)

Slechte adem is een vieze geur die uit de bek komt en een veel voorkomend probleem is bij honden en minder vaak bij katten. Het is ook een veel genoemde klacht tijdens het spreekuur. Veel voorkomende oorzaken zijn meestal te vinden in de mondholte zelf, en zelden vanuit de rest van het lichaam.

Tekst: Margot Hack

De meest voorkomende oorzaak is aanslag of tandsteen op de tanden. Tandplak wordt veroorzaakt door bacteriën die zich binnen een paar uur na het schoonmaken al vastzetten op het emaille. Binnen enkele dagen zal de plak gemineraliseerd worden tot tandsteen. Na verloop van tijd ontwikkelt zich een tandvleesontsteking wat daarna weer kans geeft op botoplossing. De bacteriën veranderen van relatief onschuldig tot botoplossende types die waterstofsulfide produceren en dit is verantwoordelijk voor de slechte adem.

Andere oorzaken zijn het eten van sterk ruikend voedsel; metabole ziekten (diabetes of nierziekten); respiratoire ziekten (neusontsteking, sinusontsteking of tumorvorming in de luchtwegen); gastro-intestinaal (tumor, slokdarmaandoeningen of een vreemd voorwerp in het maagdarmkanaal); huidontsteking; dieet-gerelateerd (bijvoorbeeld dieren die veel ontlasting eten) of andere problemen in de mondholte die niet gerelateerd zijn aan het gebit (zoals ontstoken amandelen, tongontsteking of een klem zittend vreemd voorwerp).

Gebitsproblemen zijn pijnlijk. Sommige dieren krijgen problemen met het eten van hard, droog voer, andere zullen veel krabben en klauwen naar de bek. Helaas zijn er heel veel dieren die helemaal geen symptomen vertonen.

De diagnose is natuurlijk gemakkelijk te stellen wanneer u de adem van uw dier ruikt. Wanneer die overmatig ruikt (stinkt) is er sprake van halitosis. Een bezoekje aan de dierenarts zal uitkomst brengen ten aanzien van de oorzaak en als de oorzaak niet direct duidelijk is vanuit een grondig bekonderzoek, kan het nodig zijn om bloedonderzoek te doen op interne ziekten.

Het behandelen is erg afhankelijk van de oorzaak. Als het probleem is gelegen op en aan de tanden dan zal de behandeling erop gericht zijn het gebit eerst grondig te reinigen en daarna eventueel rotte tanden en/of kiezen te trekken. Dit gebeurt allemaal onder lichte narcose bij de direrenarts. Daarnaast zal een antibioticumkuur nodig zijn om de geurverspreidende bacteria te doden. In een enkel geval kan het nodig zijn om de mond regelmatig te spoelen met chloorhexidine ter ontsmetting.

Als het probleem in de bek was gelegen kan het nuttig zijn om na een gebitsreiniging het schoonhouden van de bek te ondersteunen door regelmatig de tanden te poetsen met een speciale dierentandpasta. Deze hoeft niet uitgespuugd te worden, want dat is het huisdier meestal niet te leren!

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
3. Grote bijl; 5. wisselgebruik (It.); 10. oude Spaanse munt; 12. bloedarmoede; 13. een voorteken inhoudend; 16. deel van een schip; 17. eensklaps; 18. Oudiers alfabet; 20. bijbelse figuur; 22. vechtsport; 26. stad in Italië; 29. soort gebak; 30. moeder; 31. hard regenen; 34. stad in Albanië; 37. zoon van (voor Schotse namen); 39. rivier in België; 40. bakenstok; 42. rijzig; 43. Oosters weefsel; 45. veto; 46. bridgeterm; 47. haarverzorgingsmiddel; 48. mier.

VERTICAAL:
1. Kleine woning; 2. roofdier; 3. atmosfeer overdruk; 4. legerplaats; 6. jus; 7. bezittelijk vnw.; 8. jicht in de schouderstreek; 9. begrensde tijdsruimte; 11. moeilijkheden; 14. rivier in Frankrijk; 15. Griekse letter; 19. trottoir; 21. uiterste grens; 23. liefkozing; 24. droogoven; 25. cijfer; 26. schaakterm; 27. withandgibbon; 28. voorzetsel; 31. plaats in Zwitserland; 32. uitwonend; 33. vaartuig; 35. slijmdiertje; 36. soort kat; 37. moeder; 38. bergpas; 40. groen gesteente; 41. maatstaf; 43. vaartuig; 44. voorzetsel.

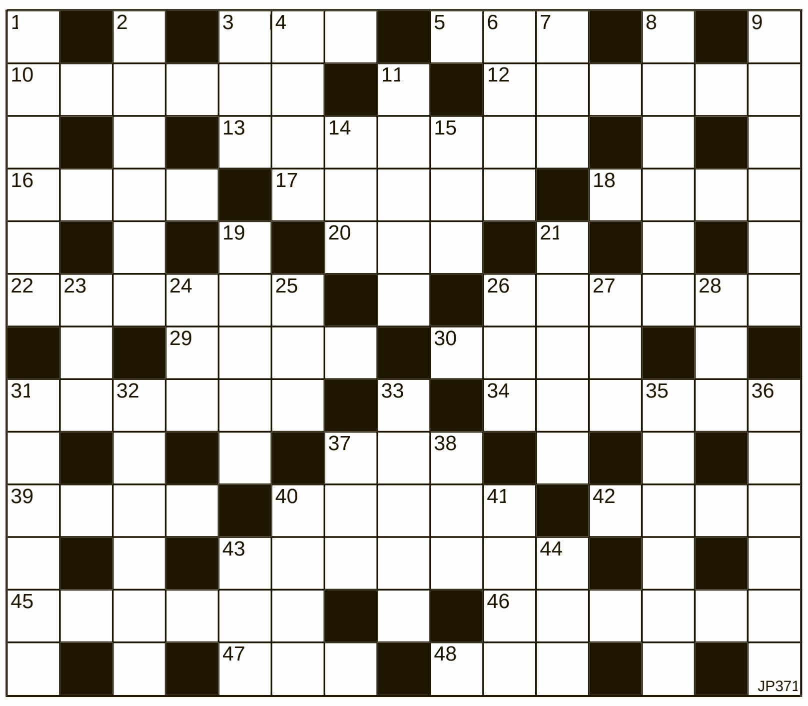

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Gonnie de Rijk
Ayo 57-A
Aruba

mvr. M.V. Petronia
Navajosweg 14
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

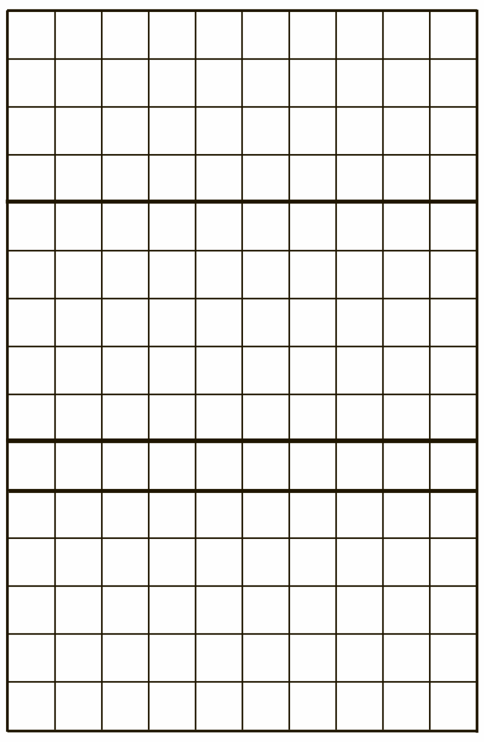

1. Metalen haak, woonvertrek, kameraad;
2. Wandpilaster, verlangen, standaardmaat;
3. Vogel, vetstof, verzoeker;
4. Snelheidswedstrijd, plan voor een weg, droomtoestand;
5. Smerig, kijk, bezoek;
6. Ritmische beweging, gebergte in Zuid-Amerika, niet hetzelfde;
7. Lot zonder prijs, vervoermiddel, kaartkleur;
8. Wortel, handigheidje, streek in België;
9. Lichte bedwelming, zonnegordijn, uitvoer;
10. Destijds, drukinkt in poedervorm, de oudste.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

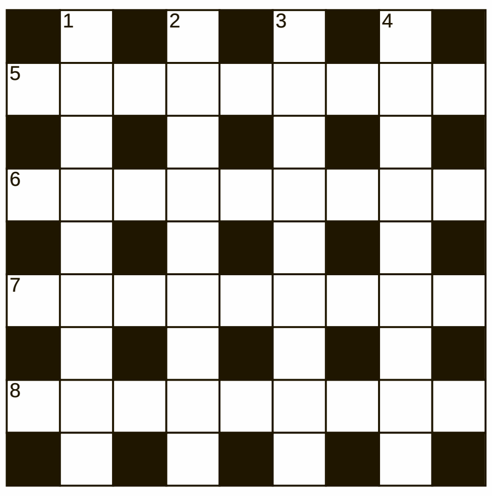

Horizontaal:
5. Redmiddel met weinig houvast (8); Spel dat in de vestibule ouder wordt (5);
6. Het alternatief van een haring (4); Doven en schelen (8);
7. Wagen die over de weg glijdt (4); De snelheid van het onderwijs? (8);
8. Muziek voor een jongen in een vuursteen (5); Afnemen en afleggen (6)

Verticaal:
1. Voor de zending zijn ze niet bepaald actief (8); Beestje dat bij bossen voorkomt (4);
2. Steen voor de lol (3); Het tegengestelde van afpassen (8);
3. Door deze fles gaat een voertuig naar beneden (5); Als een gieter op het toilet (6);
4. Voorbij en verdwenen (6); Dubbel vertrokken (7)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

D	R	R	E	G	I	U	Z	N	A	A	R	G
L	I	G	I	T	N	E	V	E	Z	S	W	E
E	E	R	E	I	V	U	L	P	IJ	A	L	L
E	E	L	N	E	IJ	L	V	W	L	U	E	M
B	W	R	U	A	L	B	E	T	D	G	U	K
N	O	U	E	C	T	B	U	O	O	U	E	L
E	H	I	A	D	E	O	M	V	T	O	T	A
O	S	E	K	R	I	L	R	S	Z	K	R	T
R	N	O	R	V	B	E	O	E	E	E	E	F
G	A	N	A	O	G	K	B	M	R	E	C	L
E	M	K	M	IJ	E	S	N	R	O	L	N	A
D	E	E	T	H	I	O	R	E	A	B	O	A
I	N	G	C	U	K	U	E	B	W	N	C	W
E	O	A	H	N	E	T	N	E	N	I	IJ	T
W	P	T	I	E	T	I	N	U	M	M	I	M
A	N	K	E	I	T	S	A	L	E	M	O	G

Albe
Apachekostuum
Beeld
Beuk
Bewijs
Bleek
Concert
Geknoei
Gomelastiek
Graanzuiger
Huisbezoek
Immuniteit
Inenten
Mark
Module
Molecule
Mijnarbeider
Onemanshow
Outlaw
Pluvier
Twaalftal
Tijgervogel
Vlijen
Weidegroen
Wenkbrauw
Zero
Zeventig

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

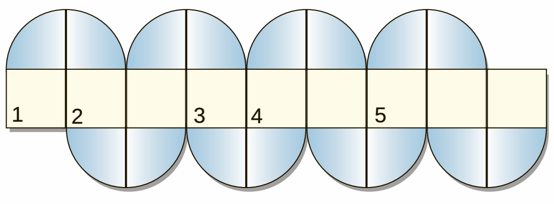

1. Geschenk; 2. Europees land; 3. deel van de hand; 4. zakelijk leider; 5. gevaarlijk.

© Puzzelland/121013

SUDOKU

7	3		2					9
				7		6	3	1
		1				8		
5			7		2			4
	8	3		4			6	2
2					9			
			8				5	
		9		2	7			6
	4		5	1		9		

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

5	7	6	4	9	3	1	8	2
1	8	9	2	7	5	6	4	3
4	3	2	6	1	8	9	7	5
2	1	4	9	3	6	7	5	8
7	6	5	1	8	2	4	3	9
8	9	3	5	4	7	2	6	1
9	4	8	3	6	1	5	2	7
3	5	1	7	2	4	8	9	6
6	2	7	8	5	9	3	1	4

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Schans; 4. bedsprei; 10. aam; 11. lea; 12. opmars; 14. royalist; 17. mis; 18. tap; 19. las; 20. talm; 22. sik; 24. ban; 26. une; 27. uriel; 30. avenue; 32. ruimte; 33. kadet; 34. was; 35. rap; 36. her; 38. loge; 39. eis; 41. kol; 42. lee; 44. rapaille; 47. schema; 48. ere; 49. end; 50. opleving; 51. ruiter. VERTICAAL: 1. Stortbak; 2. hemelbed; 3. norm; 4. bar; 5. emotie; 6. slap; 7. pel; 8. rail; 9. iets; 13. sim; 15. yak; 16. salet; 21. manet; 22. snaar; 23. trial; 25. nut; 27. uur; 28. impotent; 29. lepelaar; 31. varia; 34. wellen; 36. hol; 37. res; 39. ergo; 40. spel; 41. kiev; 43. ecru; 45. are; 46. eng. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. zijdeuropa; 6. reservers; 7. strijkeren; 8. levertier. Verticaal: 1. lijnentree; 2. rederijzen; 3. priveelte; 4. sportenen. Anagram: 1. klei-klein-Linkse; 2. reis-risee-Erosie; 3. teil-vliet-Violet; 4. toer-roest-Export; 5. neus-nurse-Rubens; 6. rede-wreed-Wedren; 7. pols-stolp-Opstel; 8. riet-inter-Ruiten; 9. lier-luier-Sluier; 10. teer-rente-Tiener. Eindoplossing: LEVERWORST; Woordzoeker: VEILIGHEIDSKLEP; Puzzelslang: 1. Peso; 2. onbezet; 3. tets; 4. sordino; 5. ongelijk. Het sleutelwoord luidde: POETSDOEK.

Altijd voedzaam

Wie houdt er niet van soep? Soep is een van de oudste gerechten ter wereld. Al in de prehistorie werd soep gegeten.

Tekst: Miriam de Windt

Gemaakt van gezonde ingrediënten, is soep altijd een voedzame keuze. U kunt eindeloos variëren met soep. U kunt soep eten als voorgerecht, hoofdgerecht en als een tussendoortje. Soepen zijn over het algemeen licht verteerbaar. Hierdoor zijn ze zeer geschikt bij maag-en darmproblemen: diarree, gassen, maagpijn en brandende maag. Bij griep en weinig eetlust, wordt ook graag soep gegeven en gegeten om aan te sterken. Het recept van deze week is een maaltijdsoep, dus een hoofdgerecht.

Voedingswaarde 1 soepkom 300 ml (zie tabel)
De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Veel vitamines en mineralen, zoals u aan de hand van de percentages DAH kunt zien. U kunt in de berekening hoge percentages zien van de vitamines A, B1, B2 en C. Ook levert deze maaltijdsoep veel ijzer en voedingsvezels. Dankzij de vele groenten en verse specerijen in dit recept bevat het grote hoeveelheden vitamines en ijzer.

Voedzame soep
Voor wat betreft de vitamines zijn de voornaamste leveranciers: pompoen, wortelen, paprika, maïs, bleekselderij, prei en witte kool.
Het ijzer is vooral afkomstig van het vlees, de courgette, lente-ui, pompoen en bakbanaan. In deze volgorde wordt het ijzer in de vleessoep geleverd qua hoeveelheid. Lente-ui op de derde plaats! Dit had u waarschijnlijk niet gedacht. Zo zijn er meer verrassingen. Bleekselderij in dit recept levert het merendeel van de B-vitamines, vitamine C en de kalk. De paprika is leverancier nr. 1 voor vitamine C. Lering die u hieruit kunt trekken is: kook met verse specerijen! Gebruik altijd zoveel mogelijk verse specerijen, gezien de verrijking met voedingsstoffen die u dan in uw maaltijden krijgt.
Opmerkelijk is het lage percentage calorieën van deze maaltijdsoep. Bijzonder handig bij overgewicht. Wel is het zo dat een maaltijdsoep gegeten wordt met brood, 'funchi' of zoals in vele Latijns-Amerikaanse landen gebruikelijk is, met rijst. Als u wilt profiteren van de lage calorische waarde van deze soep, eet er dan weinig brood, funchi of rijst bij.

Kanttekening
Een lekkere soep begint met een sterke, geurige bouillon. Hiervoor moeten het vlees, de groenten en verse specerijen lang koken. Door lang koken zullen voedingsstoffen verloren gaan. De analyse hierboven is gebaseerd op rauwe ingrediënten. Wanneer u deze soep eet, zult u weliswaar niet de hoeveelheden zoals hierboven werkelijk binnen krijgen. Het geeft aan welke soorten en welke hoeveelheden voedingsstoffen deze soep bevat vóór het klaarmaken. Het geeft u ook de informatie welke voedingsmiddelen de leveranciers zijn van de verschillende voedingsstoffen. Door kort verhitten zullen minder voedingsstoffen verloren gaan. Maar dit gaat niet op voor soep. Bouillon maken betekent altijd langdurig koken.

Het advies is derhalve altijd, bij alle maaltijden die klaargemaakt zijn door middel van verhitting, te zorgen dat u dagelijks vers fruit eet en tenminste 1 maal per dag een rauwkostsalade. Op deze manier vult u voor de zekerheid de gederfde voedingsstoffen aan.

MSG
MSG oftewel Monosodium Glutamaat is de laatste tijd veel in opspraak.
MSG werd begin 20e eeuw ontdekt door een Japanner. Hij ontdekte dat zeewier een natuurlijke smaakversterker bevat. Hierdoor kwam men op het idee om een synthetische smaakversterker te maken. En… toen was het hek van de dam! In eerste instantie begon men synthetische MSG rijkelijk te gebruiken in Chinese en andere Aziatische gerechten. Immers, smaakversterkers betekent minder echte en verse ingrediënten. Met andere woorden, goed voor de kassa!
Chinees Restaurant Syndroom is de naam die men in de medische wereld medio 20e eeuw gaf aan een serie van verschillende symptomen na het eten bij de Chinees. Tegenwoordig zijn er tal van onderzoeken gedaan naar het effect van MSG op uw lichaam en … beste lezer… het is alarmerend! Van hoofdpijn, uitputting, depressie tot obesitas (overgewicht), hartproblemen en zelfs schade aan hersencellen en spieren. Ik kan u ten stelligste aanraden om hierover meer informatie te zoeken.
MSG zit tegenwoordig in bijna alle fabrieksgeproduceerde en kant & klare voedingsmiddelen: de 'convenience'- en 'convenient foods'. Helaas ook in fabrieksgeproduceerde bouillontabletten of -poeders voor soep.
Bovenstaande informatie is een pleidooi om soep te maken met gezonde en verse ingrediënten. Nu voeg ik hierbij: kies voor een soort bouillon zonder MSG of anders een beetje zeezout. Na al het bovenstaande kan het bijna niet meer zijn dat u een blikje gaat opentrekken of andere soorten kant & klare smaakmakers gaat gebruiken in plaats van verse ingrediënten, om uw soep smaak te geven.
Het zal een wijze beslissing zijn om MSG-vrij te koken en te eten, gezien de controverse en alle negatieve informatie rond MSG. Weliswaar betekent het meer planning en tijd in de keuken om maaltijden klaar te maken met verse ingrediënten. Maar het betekent ook dat u één schadelijke toevoeging minder heeft in uw voeding. En dit geeft voldoening.

Miriam de Windt is diëtist en natural nutricionist.
Zij is te bereiken via:
T: 889-1788
C: 520-6932
E: mdewindt@scarlet.an

Voedingswaardetabel vleessoep

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	308/1294	15%
Eiwitten	12 g	12%
Vetten	7 g	11%
Verzadigde vetten	3 g	14%
Cholesterol	25 mg	9%
Koolhydraten	22 g	9%
Voedingsvezels	5 g	16%
Natrium	107 mg	5%
Kalk	63 mg	9%
IJzer	2,6 mg	17%
Vitamine A	256 mg	28%
Vitamine B1	0.16 mg	16%
Vitamine B2	0.16 mg	12%
Vitamine C	43 mg	61%

Kook mee met May

Vleessoep (sopi di karni)

Soep voor 6 à 8 personen.

Voor de bouillon:
750 gram witte soepbenen
500 gram runderpoulet
3 1/2 liter water
groene deel van een prei
1/2 wortel
1/2 stengel bleekselderij
3 takjes selderij met blaadjes
1 hele lente-ui
stukje kool
1 ui
2 tenen knoflook

Voor de soep:
1 prei, witte deel in ringen gesneden
2 wortelen, klein gesneden
2 stengels bleekselderij, klein gesneden
1/2 paprika in stukjes gesneden
1 promèntè of een deel ervan naar smaak
1 Idaho-aardappel, in stukjes gesneden
1 zoete aardappel in stukjes gesneden
1 kleine zucchini in stukjes gesneden
1 pond pompoen in stukjes gesneden
1 niet té rijpe bakbanaan in rondjes gesneden
1 eetlepel vetara (groentenbouillon)
3 maïskolven, vers of diepvries,
elk in 4 stukken gesneden

Bereidingswijze
1 handjevol elleboogmacaroni
dumplings (meelballetjes), gemaakt van een halve cup meel en wat water en een snufje zeezout naar smaak

Alle groenten klein snijden.

Van soepbenen, runderpoulet, water en de klein gesneden groenten in 4 uur een geurige bouillon trekken, dat wil zeggen dat de bouillon tot het kookpunt mag komen, maar niet mag koken.
Gevormd schuim telkens met een schuimspaan afscheppen, tot er geen schuim meer wordt gevormd. Pan sluiten en laten trekken.
Bouillon door een met keukenpapier beklede zeef zeven.
Vlees apart houden. Groenten weggooien.
Bouillon aan de kook brengen.
Eerst de prei, wortel, selderij en paprika toevoegen, daarna de beide aardappelen, de zucchini en de pompoen. Vervolgens de bakbanaan, het bouillonblokje, de maïskolven en het vlees. Soep 20 minuten laten koken. Tot slot de macaroni en de dumplings toevoegen. Als de dumplings bovendrijven is de soep klaar. Afmaken met zout. Serveren met meer promèntè, partjes limoen en pan frances (stokbrood).

Eet smakelijk, May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Sutter Home Merlot, Californië

Druivensoort: Merlot
Streek: Californië
Kleur: Kers
Geur: Rood fruit met leer
Smaak: Goede balans fruit en aardse tonen

Wie geniet er nu niet op zijn tijd van een overheerlijke sopi di karni op ons mooie eiland, gemaakt door een tante, collega of op de Marshe Bieu in de oude markthal.

Zeker als deze goed gevuld is met lekkere batata, stukjes maïs, pompoen en dumplings is de soep niet te versmaden. De soep is best wel krachtig en intens. Ik raad u er dan ook een Merlot bij aan uit de Verenigde Staten.

Deze Sutter Home Merlot heeft een prettige balans van rijpe fruittonen en smaken als cederhout en cacaochocolade. Toch is hij erg toegankelijk en sluit mooi aan bij de vlees- en groentesmaken in de soep die goed zijn meegetrokken en zo een gebalanceerde intense smaak afgeven.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Onklare wijn

We zijn er tegenwoordig aan gewend dat onze wijnen volkomen transparant en helder van kleur zijn. Toch spelen allerlei bezinksels van de druiven en de most een belangrijke rol voor verschillende wijnen.

Tekst: Erik van Kampen

In Frankrijk kennen we bijvoorbeeld de 'sur lie'-wijnen uit de Loire. Nadat de wijnen de gisting hebben ondergaan blijven ze nog 4 à 5 maanden op de 'lie' rijpen om een vollere en fruitige smaak te verkrijgen. De lie bestaat uit afgestorven gistcellen en andere vaste deeltjes in de wijn die langzaam zijn gezonken. Een echte aanrader is om weer eens een Muscadet Sur Lie te drinken en u zult (her)ontdekken hoe fijn dit ook alweer is als er op deze wijze wijn wordt gemaakt. Zeer ambachtelijk en puur.

In Italië vinden we in Veneto een andere variant, waarbij het bezinksel van de volle Amarone-wijnen wordt toegevoegd aan een andere wijn, om zodoende deze wijn krachtiger en voller van smaak te maken. Vaak worden deze wijnen ongefilterd op de markt gebracht, zodat we de pure smaken goed kunnen proeven.

Ook bestaat er veel negatieve bijklank over het woord droesem, heel erg jammer. Droesem is gewoon het overblijfsel na lang rijpen in de fles of van de fermentatie. Het is doorgaans een mengsel van wijnkristallen, wijnsteenzuur, kleurstoffen en looizuren (tannine). Het kan geen enkel kwaad en is voor mij juist een positief teken dat de wijn ambachtelijk gemaakt is en niet uit een grote wijnfabriek komt rollen.

Toch kunt u ook in de fles onzuiverheden aantreffen, zoals wijnsteen en depot. Sommige producenten vinden dat de smaak van de wijn beter tot zijn recht komt als deze niet of nauwelijks is gefilterd. De geringe filtering bij betere rode wijnen leiden tot een depot onderin de fles. Dit depot bestaat uit allerlei vaste bestanddelen van de wijn, zoals wijnsteen, dode gistcellen en tannineverbindingen.

Als u een wijn heeft met veel depot dan is het erg gemakkelijk om te voorkomen dat dit door de hele wijn zit. Zet de fles een aantal uren voordat u de wijn gaat schenken gewoon rechtop en alle depot zal langzaam naar beneden zakken naar de bodem van de fles, daar waar de ziel zit zal ik maar zeggen. Een andere veel gehoorde manier is decanteren, kijk daar echter mee uit. Als de wijn al geheel op dronk is, is decanteren in de meeste gevallen niet aan te raden, gezien de werking van teveel zuurstof dan eerder schadelijk is dan meewerkt aan een verbetering van de wijn.

Zorg ervoor dat u het depot niet met de wijn vermengt vlak voor de consumptie; de wijn zal er bitterder en minder goed van gaan smaken. Een andere neerslag

in de fles wordt gevormd door wijnsteen. Wijnsteen ontstaat meestal in witte wijn doordat wijnsteenzuur onder invloed van een lage temperatuur een verbinding aangaat met het mineraal kalium. Wijnsteen is een goed teken; dit betekent dat het voor de wijn aangename wijnsteenzuur in voldoende mate aanwezig is in de wijn. Een koffiefilter biedt eventueel uitkomst om ook zonder kristallen van het laatste restje wijn te kunnen genieten. Maar ik schenk het doorgaans gewoon mee in het glas, het ziet er fascinerend uit en het kan geen enkel kwaad. Het is een natuurlijk product en blijft doorgaans, vanwege de zwaarte van de kristallen, gewoon achter in het glas terwijl u van de laatste slokjes geniet.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

ÑAPA Business

13 oktober 2012

Opleidingscentrum Granbeeuw:

‘Een vertrouwd thuis, een huiskamer’

Maandag 15 oktober start Opleidingscentrum Granbeeuw met een fundraiser voor een nieuw initiatief: Vrienden van Opleidingscentrum Granbeeuw. Het bedrijfsleven zal benaderd en aangemoedigd worden het opleidingscentrum te sponsoren met donaties van geld of spullen. Uiteraard krijgt de sponsor hiervoor zelf ook wat terug. Een mooie gelegenheid om eens te kijken wat er allemaal gebeurt op Granbeeuw en praktijkrestaurant Peppers en uit te zoeken wat het ‘Vrienden van...’ initiatief precies inhoudt.

Willem Braak

Tekst: Elsbeth Stoové Foto’s: Ken Wong

Opleidingscentrum Granbeeuw geeft lokale jongeren die voorheen zonder werk thuis zaten een horeca-opleiding. Deze opleiding bestaat uit trainingen in sociale vaardigheden, theorie, coaching en praktijklessen in restaurant Peppers. Op 21 mei 2012 overleed Louis Berendsen, tot dan toe de grote kracht achter het opleidingscentrum. Gelukkig was Cocoss Training & Advies bereid de exploitatie op zich te nemen en heeft Willem Braak - van Cocoss - de taak op zich genomen het werk van Louis Berendsen voort te zetten. “Cocoss heeft eigenlijk de sleutel van Granbeeuw overgenomen van Louis. Stoppen was geen optie, hoe kan je deze echt gemotiveerde jongeren nou opeens naar huis sturen?”

> Ieder horecabedrijf zou zich in moeten zetten voor een gemixt personeelsbestand. Op Curaçao wonen zoveel verschillende mensen, het is goed voor het eiland en aardig voor de gasten als je dat terugziet in de horeca.

Op de dag van dit gesprek zijn Braak en de meiden net bezig met een pilot: het bezorgen van een lunch bij bedrijven in de buurt. Een van de werknemers van een bedrijf had tegen Braak gezegd dat ze daar wel interesse in zouden hebben. “Een paar meiden opgetrommeld, samen een menukaart samengesteld, langsgegaan om de kaart te brengen, bellen om de bestelling op te nemen, koken, langsbrengen, en klaar. Zo simpel is het, en als we zo kunnen zorgen dat de meiden aan het werk zijn dan is dat fantastisch. We gaan dit initiatief zeker uitbreiden en hopen dat veel bedrijven interesse hebben”, aldus Willem Braak.

Het is de bedoeling dat de groep na de opleiding en het behalen van het diploma een baan vindt in de lokale horeca. Dat is nog niet iedereen gelukt, maar er wordt hard gewerkt aan het uitbreiden en versterken van het netwerk. Braak: “Ieder horecabedrijf zou zich in moeten zetten voor een gemixt personeelsbestand. Op Curaçao wonen zoveel verschillende mensen, het is goed voor het eiland en aardig voor de gasten als je dat terugziet in de horeca. Laatst was de general manager van het Hyatt hier om te eten bij Peppers. Hij was zo enthousiast dat hij graag wil praten over strategische samenwerking. Dát is wat we nodig hebben.”

Opleidingscentrum Granbeeuw draait voor een belangrijk deel op geld van de overheid. Volgens Braak doet de overheid, met name SOPF (Sentro pa Orientashon i Praktika di Fishi), er echt veel aan om kansen te creëren voor jongvolwassenen in moeilijke situaties. “Maar op overheidsgeld alleen gaan we het niet redden. Louis Berendsen was er ook doende mee onafhankelijk te worden van de overheid. Het project moet breed gedragen worden, juist ook door het bedrijfsleven. Dan gaat wat wij hier doen écht effect hebben. We zijn met elkaar verantwoordelijk voor Curaçao.” Volgens Braak is een van de redenen dat het project goed werkt en er nauwelijks tot geen uitvallers zijn, dat de deelnemers als volwassenen en gelijken behandeld worden. “We wijzen niet met het vingertje, we geven ze verantwoordelijkheden en nemen ze serieus. We verwachten wel dat ze die verantwoordelijkheden oppakken, maar met een beetje sturing gebeurt dat meestal heel snel. Ik voel me niet de leraar, of de accountmanager. Ik voel me één van hen in een zoektocht naar een betere toekomst.”

Die betere toekomst is belangrijk, want veel van de meiden hebben zelf al een of meerdere kinderen. Willem Braak: “Natuurlijk doen we dit voor de deelnemers zelf, maar minstens zo belangrijk is het effect dat we hopen te hebben op het leven van de kinderen van deze leerlingen. Het zou zo mooi zijn als zij meer kansen krijgen later.” De leerlingen hebben ook een coach. Per twee leerlingen is er een coach die op vrijwillige basis deze leerlingen begeleidt. Met deze Cocoss-coach kunnen ze als ze willen ook praten over problemen thuis of in hun verleden. “Maar”, zegt Braak, “bij Peppers hebben we het uitdrukkelijk niet over achtergronden en problemen thuis. Wij kijken vooruit, naar de toekomst!”

Dat dit niet alleen mooie woorden zijn en dat hij zelf echt betrokken is bij de leerlingen blijkt wel uit het feit dat een aantal van de meiden hun kind of baby mee heeft genomen. “Het eerste obstakel voor de meiden is vervoer en kinderopvang. En dat is meteen een groot obstakel. Ik wil niet dat ze daardoor niet kunnen komen, dus ik haal en breng ze soms naar huis. En als ze hun kind mee moeten nemen dan ja, waarom niet? Soms leggen ze de baby even bij mij neer terwijl ik werk op mijn laptop. Dan kunnen zij aan de slag en zo’n baby slaapt echt wel door. Ik wil dat Granbeeuw een vertrouwd thuis voor ze is, een huiskamer. Dat vergroot de kans op succes”, aldus Braak. Hij weet zeker dat veel meer vrouwen aan het werk zouden zijn als openbaar vervoer en kinderopvang betrouwbaarder en betaalbaar waren. “Maar je moet het doen met de werkelijkheid, dus doen we het zo.”

> We gaan op zoek naar bedrijven die vriend willen worden. Dit kan met donaties van 250 - 2500 gulden per jaar. Maar ook spullen zijn heel erg welkom.

Een mooi project dus, maar wat vinden de meiden die de opleiding hebben afgerond er eigenlijk zelf van? Darlene, Roseshell en Jesska hebben net de lunchboxen weggebracht en zitten wat na te praten. Ze willen best even vertellen over hun ervaringen tijdens de opleiding. Eerst zijn ze wat verlegen, maar naarmate het gesprek vordert praten ze steeds meer en enthousiaster.

“Voorheen zat ik thuis en als ik iets moest kopen voor mezelf of de kinderen moest ik altijd om geld vragen. Door deze opleiding en het werk heb ik mijn eigen geld en kan ik zelf beslissen wat ik doe. Dat voelt heel erg goed”, vertelt Roseshell. Ook Darlene is positief: “Ik heb geleerd om meer te praten, opener te zijn, minder verlegen. We zijn een hechte groep geworden en hebben echt van alles met elkaar meegemaakt. Helaas kon ik niet meteen een baan vinden, dat was wel een beetje demotiverend. Gelukkig doen we nu dit lunchproject en zijn we daardoor toch aan het werk. Ik wil veel liever werken dan thuiszitten.” Op de vraag wat het leukste is dat ze hebben gedaan of meegemaakt hebben ze eigenlijk geen pasklaar antwoord, “zó veel, eigenlijk was alles wel bijzonder!”

Roseshell vult aan dat de groep echt een eenheid is geworden. Ze zijn samen begonnen en hebben het allemaal afgemaakt. Ondertussen gingen ze met elkaar eten, hadden ze spelletjesavonden, barbecue’s en gingen ze met elkaar uit. Ook Braak was hierbij weleens van de partij. Ze waren met de hele groep bij elkaar toen Louis Berendsen overleed, hoorden het nieuws samen.

‘Meiden van Granbeeuw’

Volgens de meiden heeft dit de groep nog hechter en gemotiveerder gemaakt.

Tijdens het gesprek gaat de telefoon van Darlene. Het is iemand die hulp nodig heeft in de botika, een middagje inventaris opmaken. Darlene geeft de telefoon aan Roseshell en zo wordt de afspraak gemaakt dat Roseshell het werk gaat doen. Roseshell: “We vertellen het elkaar meteen als we iets horen over werk. Ik ping de anderen, zij pingen mij. We helpen elkaar echt.” Darlene vertelt dat het heel moeilijk is om bij een groot hotel aan de slag te gaan als je daar niet al iemand kent. Het hebben van een netwerk is heel belangrijk. Aan de communicatie tussen de meiden zal het niet liggen, dus wie weet wat voor effect het heeft als een paar mensen uit de groep aan de slag gaan bij het Hyatt of een van de andere hotels.

Het opzetten van een sterk netwerk is waar Willem Braak naar streeft met het nieuwe initiatief ‘Vrienden van Opleidingscentrum Granbeeuw’. Een groter netwerk en meer middelen om het project in stand te houden, zodat het minder afhankelijk is van overheidsgeld.

Wat houdt het initiatief in, en wie kan er meedoen? Braak: “We gaan op zoek naar bedrijven die vriend willen worden. Dit kan met donaties van 250 - 2500 gulden per jaar. Maar ook spullen zijn heel erg welkom. Een van onze doelen voor de komende tijd is bijvoorbeeld het vernieuwen van de instructiekeuken. We hopen dit te kunnen doen met het geld van de Vrienden. Ook hebben we nieuwe tafels nodig. Kortom, als iemand een restaurant heeft of iemand kent waar dit soort dingen er net uit gaat dan hoor ik dat heel graag. Wij willen dan graag kijken of wij die gebruikte spullen kunnen overnemen.”

> Vrienden krijgen natuurlijk ook iets terug voor hun donatie. Alle werknemers van een bedrijf dat sponsort krijgen 25 procent korting op het eten bij Peppers.

Vrienden krijgen natuurlijk ook iets terug voor hun donatie. Alle werknemers van een bedrijf dat sponsort krijgen 25 procent korting op het eten bij Peppers. Verder krijgen de bedrijven korting op zaalhuur bij Granbeeuw en korting op trainingen van Cocoss. Ook zullen er bijeenkomsten/happy hours worden georganiseerd, zodat ook de sponsors hun netwerk uit kunnen breiden. Met het geld wordt de opleiding in stand gehouden en worden nieuwe materialen en boeken gekocht. Verder kan Peppers dan zes avonden per week openblijven, met de traditionele pasta-avond op maandag en de Indische avond op donderdag.

Braak benadrukt dat er‘lean & mean’ gewerkt wordt. “Natuurlijk zijn er kosten, maar vrijwel alle tijd en geld wordt in de leerlingen gestoken, we hebben geen dure tussenlagen met managers.” Hij hoopt dat de Vrienden meer zullen zijn dan alleen sponsors. Hoe meer betrokkenheid en hoe hechter het netwerk, hoe beter. “We willen dat de Vrienden zowel Granbeeuw als elkaar van nut zullen zijn. Zo heeft iedereen er wat aan.”

Iedereen met vragen of suggesties en tips kan Willem Braak mailen op info@cocoss.org. De website van de Vrienden is te vinden op www.ocg.nu

Restaurant Peppers doet mee aan de restaurantweek en zal het driegangenmenu, dat standaard 49,50 gulden kost, aanvullen met amuses en een kaasplankje met een glaasje port. Het restaurantweekmenu blijft ook na 14 oktober bestaan, behalve op donderdag, dat blijft de Indische avond.

Recht

Duurovereenkomst

Heeft het lang genoeg geduurd?

Wanneer een hotel al tien jaar gebruik maakt van een busbedrijf om de hotelgasten van het vervoer van en naar het strand of het vliegveld te voorzien, dan komt het besluit van het hotel om niet langer te willen samenwerken met het busbedrijf als donderslag bij heldere hemel. Het is dan niet onwaarschijnlijk dat dit nieuws tot grote verbazing en onvrede zal leiden bij het management van het busbedrijf.

Tekst: Glenn C. Rellum

In het voorgaande geval is sprake van een duurovereenkomst. Partijen zijn immers een vervoersovereenkomst aangegaan, die zich over een langere tijd heeft uitgestrekt, namelijk al tien jaar. In geval partijen een duurrelatie zijn aangegaan, komt het vaak voor dat zij nimmer schriftelijke afspraken hebben gemaakt over de manier van beëindiging van in het voorbeeld de vervoersovereenkomst. Immers, een dergelijke samenwerking geschiedt dikwijls op basis van goed vertrouwen. Dit heeft als gevolg dat de overeenkomst voor onbepaalde tijd is aangegaan. Het slechte nieuws dat de vervoersovereenkomst wordt opgezegd, komt dan altijd te vroeg. Het hotel wil direct beëindigen. Anderzijds kan het busbedrijf niet met lege handen achterblijven. Zij lijdt namelijk door de opzegging schade. Wat is dan rechtens en meer nog: wat is redelijk?

In de wet zijn geen specifieke regels neergelegd met betrekking tot de opzegging van een duurovereenkomst. Veel zal daarom afhangen van hetgeen in de jurisprudentie daarover is bepaald. Met name de redelijkheid en billijkheid en de omstandigheden van het geval zijn dan van belang.

Factoren die een belangrijke rol spelen zijn de duur van de relatie en de aard van de overeenkomst. Echter wordt het enkele feit dat partijen al langere tijd met elkaar zaken doen, op zichzelf niet altijd als doorslaggevend geacht om de overeenkomst met een vergoeding te moeten beëindigen. Ook de gevolgen van de opzegging zijn van grote betekenis. Zo kan het faillissement, dan wel de continuïteit van het reputatierisico van in ons voorbeeld het busbedrijf ertoe leiden dat de overeenkomst niet zonder meer kan worden opgezegd.
Voorts moet er sprake zijn van een redelijke opzegtermijn. Factoren die hierbij een rol spelen zijn: het vertrouwen in het voortduren van de relatie, het moment waarop het busbedrijf op de hoogte wordt gesteld van het voornemen de relatie te beëindigen, of er reeds investeringen zijn gedaan en de mogelijkheden voor het busbedrijf om de teruggang in omzet op te vangen. Dit laatste is zeker niet het geval wanneer het hotel op dat moment de enige opdrachtgever is van het busbedrijf. In ieder geval dient hier altijd een concrete belangenafweging te worden gemaakt.

Wordt geen redelijke opzegtermijn in acht genomen dan is sprake van een zogenaamde toerekenbare tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst en ontstaat er een verplichting tot schadevergoeding. Voorts kan er ook nog een verplichting tot aanvullende schadevergoeding bestaan wanneer verhoudingsgewijs de lange opzegtermijn toch niet voldoende is om aan de gerechtvaardigde belangen van het busbedrijf tegemoet te komen.
Indien u vermoedt dat ook in uw geval sprake is van een duurovereenkomst en deze zal worden beëindigd, dan doet u er verstandig aan een advocaat te raadplegen. In ieder geval is de aanwezigheid van een redelijke opzeggingsgrond en het in acht nemen van een redelijke opzegtermijn van groot belang.

Glenn C. Rellum is als advocaat en fiscalist verbonden aan SMS Attorneys at Law.

Mens & Werk

Proactief werken

In de wereld van personeelszaken, bijvoorbeeld bij het aannemen van nieuwe medewerkers en bij inzet van training voor personeel wordt het woord 'proactief' hoe langer hoe meer gebruikt. Managers zeggen dat medewerkers proactieve moeten zijn en bij de eisen bij een bepaalde functie ziet men dikwijls staan: proactieve werkhouding. Maar wat betekent dat precies?

Tekst: Judice Ledeboer

De betekenis van het woord proactief is: initiatiefrijk, initiërend, krachtdadig, ondernemend, voortvarend. Het is een competentie die tegenwoordig vaak gevraagd wordt, omdat werknemers die proactief zijn minder sturing nodig hebben en daar hebben werkgevers behoefte aan. Proactieve werknemers zijn in staat om zelf te bepalen wat ze moeten doen, reageren beter op veranderingen, zijn in staat om zich te richten op dingen waar ze invloed op hebben en ze kunnen belangrijke en onbelangrijke zaken onderscheiden.

Maar proactief handelen is niet alleen belangrijk op het werk. Ieder mens zou proactief moeten zijn, want voor ieder mens is het belangrijk om zelf te bepalen wat hij moet doen, maar helaas hebben veel mensen er moeite mee om proactief te denken en te handelen. Er gaat veel energie verloren door geen proactieve houding aan te nemen. Mensen die niet proactief denken en handelen praten vaak over zaken die niet belangrijk zijn en focussen op zaken die niet goed gegaan zijn. Vragen die iemand zichzelf zou moeten stellen om proactiever te werk te gaan zijn: wat kan ik nu doen om een situatie beter te laten verlopen, wat heb ik daarvoor nodig, wie kan advies geven?

Iemand die een proactieve werkhouding heeft kijkt juist hoe zaken aangepakt kunnen worden en blijft niet stilstaan bij wat er niet goed ging. Proactief denken heeft vooral te maken met het nemen van verantwoordelijkheden voor eigen denken en handelen en voor het nemen van eigen initiatieven. De bekende schrijver Stephen Covey, van boeken als 'De zeven eigenschappen van effectief leiderschap' en 'Prioriteiten' schrijft uitgebreid over proactief werken. Hij haalt daar ook de cirkel van betrokkenheid bij, waarbij inzicht wordt gegeven over allerlei zaken waar je als mens emotioneel bij betrokken bent, zoals je eigen gezondheid, het reilen en zeilen van een gezin, begeleiding van ouderwordende ouders, woonomstandigheden en milieu. Er zijn ook zaken waarbij men niet direct betrokken is en die behoren dan ook buiten de cirkel van betrokkenheid te blijven. Maar ook in de cirkel van betrokkenheid zijn zaken waar men geen of weinig invloed op hebben. Duidelijk moet zijn dat ergens emotioneel bij betrokken zijn iets anders is dan ergens invloed op hebben.

Het tegenovergestelde van proactief is reactief. Mensen die reactief reageren hebben het gevoel dat hun iets overkomt en dat ze er zelf geen invloed op hebben. Deze mensen voelen zich vaak slachtoffer van situaties, omdat ze denken dat ze geen invloed hebben of kunnen hebben om de situatie voor hen anders te laten verlopen. Het probleem wordt dan bij de ander gelegd, er wordt geen verantwoordelijkheid genomen. Mensen die de neiging hebben om dit te doen geven de 'moed' ook vaak op. Dat komt omdat men reageert op iets wat er is gebeurd, maar men komt niet in actie. Mensen die dit doen zeggen bijvoorbeeld het volgende: 'Ik kon er niets aan doen', en 'zo ben ik nu eenmaal' en 'als ik maar...'

Mensen met een proactieve houding hebben dikwijls een positieve energie om zich heen. Ze spannen zich in voor zaken waar ze iets aan kunnen doen. Dit komt omdat ze zelfstandig aan het werk gaan en zaken voor elkaar willen krijgen die goed zijn voor de organisatie, de samenleving en privé voor hun gezin, familie en vrienden. Mensen die meer invloed willen hebben op hun werkzaamheden, zelfstandiger willen werken en gebruik willen maken van de kansen en mogelijkheden die zich voordoen, privé en op het werk, moeten dus proactiever gaan denken en handelen. Stap voor stap oefenen en verantwoordelijkheden naar zich toetrekken is een begin. Als er dan goede resultaten zijn werkt dat natuurlijk stimulerend en kunnen er ook werkelijk veranderingen op gang gebracht worden, als die nodig zijn. Proactieve mensen hebben over het algemeen meer plezier en voldoening in hun werk en halen betere resultaten.

Over management

Organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Bedrijfscultuur (6)

Als onderdeel van bedrijfscultuur volgen na de gouden, zilveren en bronzen regels nog de diamanten en emerald regels.

Tekst: Jan de Ruijter

Het succes van een organisatie of bedrijf hangt af van de relatie met de medewerkers en van hun functioneren. Om effectief te kunnen bestaan en te kunnen concurreren als organisatie of bedrijf hebt u betrokken medewerkers nodig. Mensen die dusdanig gescreend zijn dat het voor een manager vaststaat dat een aangenomen employee intrinsiek gemotiveerd is. Door het stellen van enkele juiste vragen vindt een goede manager al snel uit of een kandidaat werk ziet als slechts broodwinning of dat hij proactief is en zowel de doelen van de organisatie als zijn eigen doelen nastreeft. Dat hij zijn enthousiasme en passie voor het bedrijf wil inzetten, betrokken wil zijn, creatief wil meedenken. Zonder de betrokkenheid van medewerkers kan een organisatie niet blijvend succesvol zijn. Goede bedrijven nemen alleen intrinsiek gemotiveerde mensen aan en in goede bedrijven neemt de topmanager de uiteindelijke beslissing in het wervingsbeleid en wie er wel of niet aangesteld worden in het bedrijf. Dat delegeert hij niet. Zoals een beroemde chirurg allerlei handelingen zoals het schoonmaken van instrumenten en materialen delegeert maar niet de moeilijke operatie, die doet hij zelf. De moderne managers en leiders nemen alleen intrinsiek gemotiveerde mensen aan, die proactief deelnemen en betrokken willen zijn bij het bedrijf. Die bereid zijn hun kennis, talent, vaardigheden, houding en leervermogen in te zetten. En die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen voor hun doen en laten. Van de mensen die zich schuldig maken aan de 'four deadly C's ' van complaining, criticizing, competing en comparing is met name voor klagers geen plaats in het moderne bedrijfsleven en de klagende werknemer staat meteen op achterstand. De medewerker is zijn eigen productiefactor, en zal daar zelf goed voor moeten zorgen. Hij zal verantwoordelijk worden gehouden door zijn collega's en door de leiding. Mensen die klagen en klagen houden zichzelf gevangen in hun eigen limitatie. Vooral de mensen die zoveel klagen over hun baten die niets kunnen, die ze nooit zien en die maar nooit beslissingen nemen. De klager zit gevangen in zijn eigen redenering. Klagen, mopperen, zeuren en jammeren leidt slechts tot machteloosheid bij de klager, het maakt hun machteloos en verongelijkt. Het klagen wordt veelal een zichzelf instandhoudend gedragspatroon. Van medewerkers zal steeds vaker verwacht worden dat ze met dat gedrag stoppen.

Het tegenovergestelde van betrokken medewerkers is 'je hersens thuislaten' en ook dat kan in de huidige tijd bijna niet meer. De toekomst is aan de intrinsiek gemotiveerde, proactieve medewerker, die zich betrokken voelt bij de organisatie en zich daarvoor inzet. Bij goed geleide bedrijven neemt de topmanager zelf de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke selectie en keuze van medewerkers en hij onderhoudt goede relaties met hen. Het langdurig succes van de onderneming hangt ervan af.

De emerald regel
Voor een salaris krijt u de handen en voeten van een werknemer.
Om hun ogen, oren, hersens, hart en passie te verkrijgen moet u een participatieve managementmethode bieden en u moet u binden aan duurzaam management gebaseerd op de aanvaarding van de principes van sociale verantwoordelijkheid ten aanzien van de drie P's van profit, people en planet.
U moet uw mensen inspireren, betrekken en financiële incentives bieden.

In moderne bedrijven wordt van medewerkers meer verwacht dan slechts het vullen van de werkuren en de aanwezigheid van iemand met zijn handen en voeten. Inzet, ideeën, prestaties, loyaliteit, commitment, opofferingen, meedenken, proactiviteit, eigen motivatie, resultaatgerichtheid, ondernemerschap, energie en enthousiasme zijn voorbeelden van van tegenwoordig allemaal verwacht wordt. Het belonen met salaris en 'fringe benefits' is voor zo'n inzet en verwachting niet afdoende meer. Het simpelweg eisen van zo'n enorme houding klinkt wel aardig, maar strookt niet met de realiteit. Er moet meer tegenover staan van de kant van de onderneming of organisatie. U moet compassie, respect, vertrouwen, gerechtigheid, welzijn, veiligheid, training en opleiding, erkenning, groei, verantwoordelijkheid, invloed, bonussen, winstdeel, aandelenopties en pensioenplan bieden of althans een keuze daaruit.
Wat training betreft is het interessant te weten dat de gemiddelde onderneming slechts 1 procent van haar inkomsten besteed aan training en opleiding. Excellente bedrijven spenderen 4 tot 5 procent en een gemiddelde van 40 tot 50 uur per employee per jaar, dus zeker 1 uur elke week.
Het is ook interessant de geschiedenis van werken te kennen. In de Garden of Eden in het Oude Testament was werk een straf voor de slechten, in de middeleeuwen was het het lot voor de armen, totdat Thomas Aquino propageerde dat werk belangrijk was en wel om anderen te helpen en Martin Luther stelde dat werk een deugd was mits uitgevoerd door integeren. In het vroege Amerika was werk een recht van de vrije mens en Henri Ford stelde vast dat werk leidde tot maatschappelijke vooruitgang. In de tweede helft van de vorige eeuw werd werk vooral gezien als een voorziening voor de oude dag, voor de opbouw van een pensioen en vervolgens als broodwinning, een manier om een bestaan op te bouwen. En nog steeds is het zo dat 50 procent van de werkende bevolking ontevreden en onvoldaan is met het werk dat ze doen. Werk zonder betrokkenheid, bevoegdheid, creativiteit en zin of nut. Het is het leven van werk van zoveel employees met zinloos werk zonder uitzicht, van verspilde geesten en verveelde mensen.
Maar gelukkig is participatief management en de erkenning en aanvaarding van de sociale verantwoordelijkheid in opmars.
Goede bedrijven passen de emerald regel goed toe en weten hart en ziel en de passie van hun medewerkers te verkrijgen, en benutten hun kennis, vaardigheden, talenten, creativiteit en inzet ten volle.

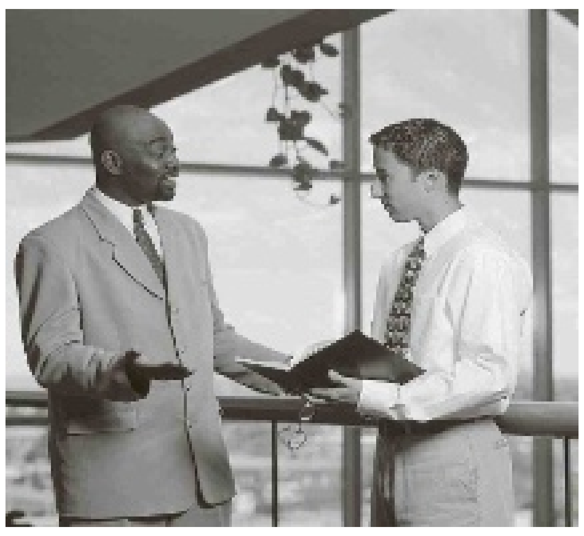

Bedrijfscultuur begint met waarden en gedrag, vervolgt met de platinum, gouden, zilveren en bronzen regels en daarna de diamanten en emerald regels. In de volgende aflevering wordt vervolgd met de missie en visie van de onderneming die in de bedrijfscultuur een grote plaats hebben.

(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba.
Reacties: janderuijter@yahoo.com

Business Agenda

Curaçao

17 oktober: 6 Steps to a Better Business
Gratis workshop '6 Steps to a Better Business' op woensdag 17 oktober van 18.30 - 21.00 uur.
Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 737-0956 of mailen naar
dutchcaribbean@actioncoach.com

26 oktober: Curaçao, Gateway for Colombia
Conferentie georganiseerd door PwC getiteld 'Using the Curaçao Gateway for investments in and out of Colombia'.
Tijdens de conferentie wordt het huidige investeringsklimaat in Colombia behandeld met aandacht voor financiële, juridische en fiscale aspecten.
Marion Kappeyne, voormalig ambassadeur van Nederland in Colombia is keynote speaker van het evenement. Andere sprekers zijn onder anderen Eliana Bernal, partner bij PwC Colombia en Roland Brandsma, partner bij PwC Netherlands.
Hun kennis en ervaring wordt gedeeld op het gebied van de Colombiaanse zakenwereld, initiatieven van de Nederlandse overheid, Colombiaanse belastinghervormingen en trends, modellen voor investering in of van Colombia, belastingoptimalisatie voor individuen en business opportunities voor Curaçaose investeerders of financiële dienstverleners.
Datum: Vrijdag 26 oktober
Tijd: 13.30 - 17.30 uur (gevolgd door een cocktail).
Locatie: Auditorium, Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten, Curaçao.
Deelname is gratis.
Registratie (verplicht): email events@an.pwc.com of bel: 430 0001 / 430 0211.

5 t/m 9 november: Week van het Operationeel Management
Teamwork organiseert de Week van het Operationeel Management, een week vol trainingen en workshops. In een groep van maximaal 16 deelnemers gaat u aan de slag met verschillende thema's waarmee u als manager dagelijks te maken heeft. Zo leert u niet alleen van onze trainers maar ook van elkaar.
De training wordt in drie dagen aangeboden aan de hand van drie thema's. Het is ook mogelijk om een combinatie (of een enkele) van deze trainingsdagen speciaal voor uw organisatie te laten verzorgen.
Meer informatie: Tel. 461 6645 of mail trainingen@teamworkcuracao.com (Esther de Sola - Pijl.

14 en 15 november: Studie- en Beroepenmarkt Curaçao
Onder auspiciën van de Curaçaose Kamer van Koophandel en Nijverheid organiseert Mon Art Productions ook dit jaar weer de Studie- en Beroepenmarkt Curaçao. Jongeren en hun ouders krijgen de kans om al hun vragen te stellen over studeren en werken. Vertegenwoordigers van universiteiten, hbo's en mbo's/sbo's, bedrijven en organisaties zijn aanwezig om ze te helpen bij het maken van een keuze.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: www.curacaostudyfair.com/
Telefoon/fax: +599 9 462 2962.
Email: studieberoepenmarkt@gmail.com

14-15 november: Global Entrepreneurship Week
Global Entrepreneurship Week (GEW) is wereldwijd de grootste viering van het ondernemerschap. Jaarlijks organiseren diverse organisaties allerlei activiteiten, evenementen en wedstrijden die bedoeld zijn om ondernemerschap te promoten. De activiteiten zijn er meestal op gericht deelnemers en potentiële medewerkers, mentoren en investeerders met elkaar in contact te brengen. De week vindt plaats van 12 tot 18 november.
Op Curaçao wordt sinds 1998 de ondernemersweek georganiseerd in de derde week van november. Om ook deel uit te maken van de GEW, plant Sedeck een Business Matchmaking Forum op 14 en 15 november. Doel is om lokale en buitenlandse in- en verkopers met elkaar in contact te brengen.
Behalve bedrijven uit de lokale markt doen ook SME-bedrijven uit Aruba, Nederland, St. Maarten en Suriname mee.
De focus ligt op de sectoren: landbouw, toerisme, duurzame energie, ICT en zorg en diensten.
Meer informatie: Randy Curiel, Sedeck, tel. 868-0721, cell. 510-8096.

TGIM
Eerste maandag van de maand: TGIM.
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand, maar nu op een nieuwe lokatie: De Netto Bar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Aruba

9 - 10 november: Aruba College Fair
De beurs biedt Arubaanse leerlingen informatie over opleidingen, scholen en meer. Georganiseerd door de Aruba College Fair Foundation (ACFF).
Locatie: Renaissance Convention Center.
Meer informatie: www.arubacollegefair.com

Internationaal

15 - 17 oktober: 2012 Caribbean Renewable Energy Forum
Caribbean-Central American Action is een founding partner van de eerste en inmiddels grootste jaarlijkse bijeenkomst van Caribische en internationale renewable energy stakeholders.
Het 2012 Caribbean Renewable Energy Forum wordt mede georganiseerd door CREF en de overheid van Puerto Rico.
Locatie: Ritz Carlton, San Juan, Puerto Rico.
Meer informatie: www.caribbeanenergyforum.com

24 - 25 oktober: Green Energy Conference 2012
Locatie: San Francisco, Verenigde Staten.
www.greeneconomygroup.com

28-30 november: Annual Conference on the Caribbean & Central America
Voor de 36e keer organiseert CCAA (Caribbean Central American Action) deze conferentie. Doel is om publiek en private sector bij elkaar te brengen om te discussiëren over handel, economische en politieke issues, om onderling begrip te creëren voor de kansen en uitdagingen in de regio.
Meer informatie: www.c-caa.org
Locatie: Intercontinental New Orleans, LA, USA.

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Boeken

365 dagen succesvol

Met het lezen van '365 dagen succesvol' is het beste, succesvolste en gelukkigste jaar van uw leven officieel begonnen!

In kleine, praktische stapjes neemt dit handboek u mee naar uw eigen succes. U zult in staat blijken dingen te realiseren die u niet eerder voor mogelijk had gehouden.

David de Kock en Arjan Vergeer ontwikkelden deze succesformule op basis van de praktische ervaringen van duizenden mensen en belangrijke inzichten op het gebied van de psychologie, (persoonlijk) leiderschap en management. Aan de hand van onder meer eenvoudige en uitdagende opdrachten, anekdotes en voorbeelden, maakt u met '365 dagen succesvol' in een jaar tijd uw reuzensprong naar succes!

Titel: 365 dagen succesvol
Auteur: David de Kock
Uitgever: Het Spectrum,
ISBN/EAN: 9789000315093

Beroep onder de loep

Jenilva Coffi-Alberto: grafisch ontwerper.

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Jenilva Coffi-Alberto. Ze is grafisch ontwerper.

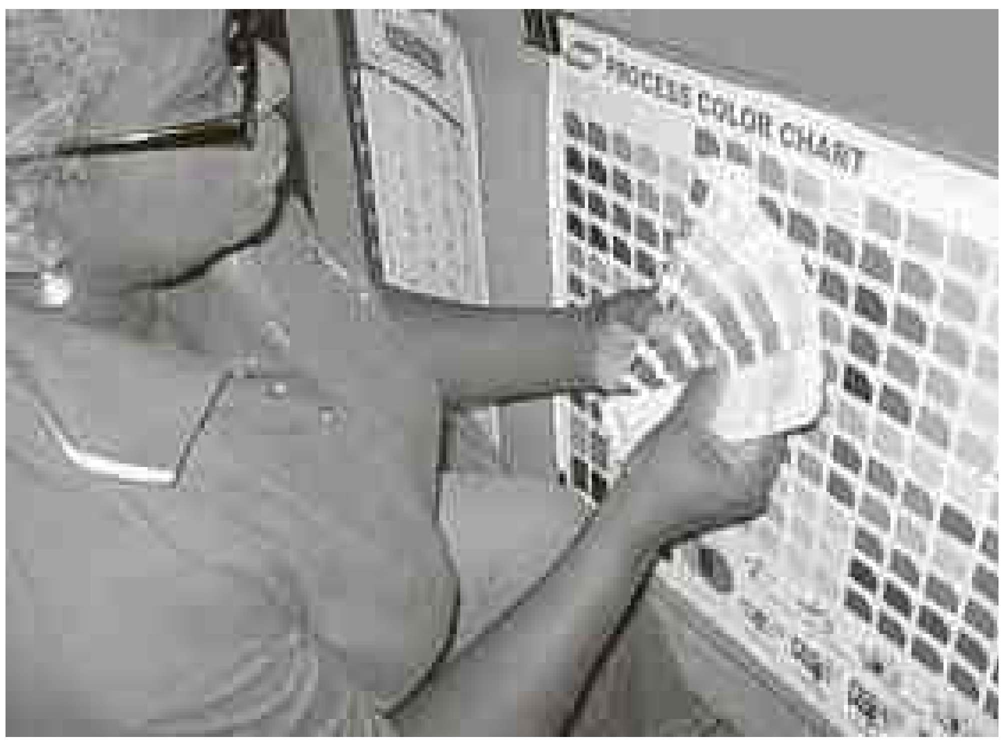

Wat houdt je beroep in?
"Als grafisch ontwerper combineer ik tekst en beeld tot één geheel in een ontwerp. Daarbij is het belangrijk dat de boodschap die mijn klant wil uitdragen goed overkomt én het ontwerp prettig is om te zien."

Hoe lang ben je al grafisch ontwerper?
"Sinds 1988. Ik heb een tijdlang in Nederland gewerkt en het vak geleerd tijdens het werken. Ik mocht van mijn werkgever alle opleidingen en cursussen volgen op onder meer de mts en het Grafisch Lyceum om het vak onder de knie te krijgen. In 1992 ben ik naar Curaçao gekomen om me te oriënteren op werkmogelijkheden. Toen waren er weinig perspectieven. Maar in 1994 heb ik de knoop doorgehakt en ben ik definitief naar Curaçao gekomen. Na enige tijd bij verschillende bedrijven te hebben gewerkt, heb ik mijn eigen bureau, Dajo Graphics, geopend. Sinds drie jaar geef ik samen met Mylene Luisa het opvoedblad 'Chikitin' uit."

Wat is het vervelendste dat je hebt meegemaakt als grafisch ontwerper?
"Soms heeft een klant zich iets in het hoofd gehaald, maar kan hij of zij dat idee niet duidelijk genoeg aan mij vertellen waardoor we er op dat moment niet uitkomen. Soms ligt het ook aan mij hoor. Dan kan ík me niet inbeelden wat de klant bedoelt. Dat zijn hele frustrerende situaties, want we verliezen daardoor veel kostbare tijd. Gelukkig komen ze niet vaak voor en lukt het me uiteindelijk toch om iets te maken waar de klant blij mee is."

Wat is het leukste dat je hebt meegemaakt in je beroep?
"Het leukste vind ik het wanneer klanten mij helemaal de vrije hand laten qua creativiteit en dat het ook nog wat mag kosten. Dan leef ik me helemaal uit. Het is leuk wanneer klanten je professionaliteit erkennen en daardoor jou het creatieve deel toevertrouwen."

Waarom is grafisch ontwerper het beste beroep dat er is?
"Het is werk waar ik mijn hart en ziel én mijn bekwaamheid in kan stoppen. Je komt elke keer weer tot een heel ander eindproduct en dat maakt het heel spannend. De erkenning en waardering van de klant geven veel meer voldoening dan de financiële vergoeding."

Wat was je geweest als je geen grafisch ontwerper was?
"Ik ben in 1986 naar Nederland gegaan om een opleiding te volgen voor system-analist, dus ik denk dat ik systeembeheerder was geweest als ik geen grafisch ontwerper was geworden. Ik ben in het begin één keer naar een open dag geweest van het Arbeidsbureau waar een demonstratie werd gegeven met de allereerste MAC-computer die speciaal voor grafische doeleinden was gemaakt. Ik raakte gefascineerd en heb me toen ingeschreven voor de cursus. Zo is het balletje gaan rollen en is het anders gelopen dan de geplande studie voor systeem-analist. Maar ik heb er helemaal geen spijt van."

Bestemming Curaçao

Met z'n allen op vakantie

Groep: Relaties van Boss Paints
Komen uit: Alle hoeken van België
Business or Pleasure: Pleasure
Aantal dagen: Vijf
Verblijven bij: Hyatt Regency

District-manager Ronny De Marelle (helemaal links) en binnenhuisarchitecteHeidi Wille (vierde van links) samen met hun 71 reisgenoten.

Binnenhuisarchitecte Heidi Wille is gedurende vijf dagen op Curaçao. Maar ze is er niet alleen. Zij is hier samen met maar liefst 72 reisgenoten! De reis is georganiseerd door het bedrijf Boss Paints gevestigd in Waregem in België. Heidi kon meekomen aangezien haar man Frederick een vaste afnemer is van Boss Paints. Uiteraard kent ze zelf ook de producten zeer goed aangezien ze als binnenhuisarchitecte de kleuren en technieken van Boss Paints aan haar klanten voorschrijft. Boss Paints ontwikkelt, produceert en verkoopt verfproducten, zowel aan professionele als particuliere klanten. Het is een familiebedrijf waarvan de geschiedenis tot in 1902 teruggaat. Boss Paints heeft speciaal voor haar relaties deze reis georganiseerd. De groep bestaat voornamelijk uit schilders, maar er zitten ook echtgenoten, echtgenotes en verkopers bij. "Zo met z'n allen reizen doen we al een aantal jaren", vertelt Ronny De Marelle. Hij is district-manager bij Boss Paints. "In het verleden zijn we naar onder meer Cyprus, Senegal, Griekenland, Mexico en Australië geweest."
Is het wel leuk? Reizen met zo'n grote groep? Heidi: "Het is heel aangenaam en prettig. Het is een grote groep, maar wel een leuke groep. De sfeer onderling is zeer goed. Je krijgt de gelegenheid om mensen in een meer ontspannen sfeer te ontmoeten. Er worden goede gesprekken gevoerd en uiteraard ook veel gelachen. Overdag kiest iedereen z'n eigen activiteiten en 's avonds komen we weer allemaal samen om te dineren. Thuis hebben we allemaal drukke banen met veel stress, dus is het nu wel lekker om samen even van een glaasje te genieten en alle zorgen te vergeten."
De groep reizigers is ook vijf dagen op Aruba geweest. "Op Aruba zaten we ook op een toffe locatie, maar Curaçao geniet toch onze voorkeur", aldus Heidi. Toch is de vakantie niet helemaal zonder slag of stoot verlopen. Heidi vertelt: "Ons verblijf op Curaçao kende in het begin wat moeilijkheden. We zaten eerst in een ander hotel maar dat beviel ons niet zo."
Ronny De Marelle vult aan: "Het dreigde een stressvakantie te worden omdat onze klanten niet tevreden waren. Boss Paints is een uiterst klantgericht bedrijf dat alleen gaat voor de best mogelijke oplossing. Samen met onze 'tourleaders' van HRG, zijn we hard op zoek gegaan naar een andere accommodatie en zijn zo terecht gekomen bij Hyatt. Het hotel is top, biedt heel wat mogelijkheden en is eveneens een goede uitvalsbasis voor de verschillende excursies zoals de jeeptour, ritjes met de quad, duiken en uiteraard een bezoek aan Willemstad. Behalve hard werken zit ook genieten in ons bloed! Onze klanten zijn hardwerkende bedrijfsleiders die goed weten wat ze willen. En voor ons is het dus belangrijk onze klanten goed te kennen en te zorgen dat ze tevreden zijn. Dat geldt zowel in business als voor pleasure wanneer we samen op vakantie gaan. Het was absoluut een geslaagde vakantie!" Heidi: "We zullen voor altijd warme herinneringen hebben aan Curaçao. De mensen hier zijn echt heel aardig. Het is hier letterlijk 'one happy island' en ik kom zeker nog een keer terug."

Seminar bedrijfsverzekeringen

Transparanter, begrijpelijker

Op het gebied van verzekeren valt nog veel te leren en dat geldt met name voor een eiland als Curaçao. Het eiland is een onontgonnen terrein in verzekeringsland en Fatum meent daar verandering in te moeten brengen. Al eerder bracht de organisatie de pensioenvoorzieningen onder de aandacht door middel van Pensioen- en Bedrijvendagen waarbij de hervorming in de sociale zekerheid en de gevolgen hiervan voor werkgever en werknemer, de pensioenplicht, maar ook ondernemen en bedrijfsrisico's, centraal staan.

Tekst: Marja Berk

Fatum organiseert op 16 oktober de eerste van een cyclus bedrijfsseminars om zakelijke relaties inzicht te geven in de bijdrage die diverse zakelijke verzekeringen kunnen leveren aan een effectief risk management-beleid. Tijdens dit seminar wordt aandacht besteed aan 'business interruption' en het heet officieel 'From Business Interruption to Business Continuity 2012'. Het doel van het seminar is om risicobewustwording bij bedrijven te creëren. Drijfkracht achter de organisatie van deze seminars is Marten O'Niel, managing director Commerce. Hij wordt daarbij in uitvoerende zin geassisteerd door Estrella Abbad, product marketeer General Insurance.

"Met de organisatie van de Pensioen- en Bedrijvendagen hebben we een platform gecreëerd om de materie transparanter en begrijpelijker te maken. We geven, krijgen en delen daarbij veel informatie over de materie. Die Pensioen- en Bedrijvendagen bleken een succes", vertelt O'Niel op de vraag waarom deze cyclus van seminars van de grond is getild. "Er was veel onduidelijkheid rond pensioenvoorzieningen en dat hebben we met de organisatie van deze dagen goeddeels opgevangen. De vergrijzing slaat ook hier toe. In het kader van diezelfde transparantie hebben we gemeend een nieuwe cyclus in het leven te moeten roepen, handelend over het beheersen van risk management bij bedrijven. Dit houdt in dat veel bedrijven zich niet realiseren welk risico zij lopen wanneer bedrijfsvoering, op welke wijze dan ook, stagneert. Het bewustzijn op de eilanden over de gevolgschade van stagnatie is beperkt. Met dit seminar willen we het belang van een business interruption-dekking onder de aandacht brengen. Dan doen we ook weer door middel van speerpunten, zoals we dat gewend zijn van de Pensioen- en Bedrijvendagen."

Het programma van 16 oktober bestaat uit acht onderdelen die alle ruimschoots aan bod zullen komen. "Er valt veel te verbeteren", is de mening van O'Niel . "Er ontbreekt een hoop knowhow als het gaat om bedrijfsschade. Nog geen 30 procent van de bedrijven die bij ons is aangesloten is voor dat risico verzekerd. Banken zouden dat ook automatisch bij een financiering van een bedrijf moeten meenemen, maar er wordt vaak niet naar gekeken. De financiële impact van een bedrijfsstilstand kan enorm zijn. Die financiële gevolgen kunnen vele malen groter zijn dan de schade die de stilstand heeft veroorzaakt." O'Niel geeft een voorbeeld: "Als je door schade zes maanden dicht bent geweest, moet je nog altijd wel je personeel zes maanden doorbetalen, de huur van het pand gaat door. Als in die periode omzet en dus opbrengst ontbreekt dan hol je wel erg hard achteruit." Ondernemen is risico nemen, maar het is zaak de risico's te onderkennen en te beheersen. Dat is eigenlijk de boodschap.

Het nut van het seminar is om de eindverantwoordelijken in het bedrijfsleven, de CEO's en CFO's, managers, bewust te maken van de risico's die zij met hun bedrijf lopen, wanneer het door een ramp wordt getroffen. Risico's die buiten de invloedssfeer vallen, zoals schade van een storm en dergelijke, daar kan men zich op de vervolgschade voorbereiden. Risico's die voorspelbaar zijn; men kan zich daarop voorbereiden en in bepaalde gevallen zelfs voorkomen dat ze het bedrijf stopzetten.

"Je ziet wel dat bedrijven niet verzekerd of onderverzekerd zijn", vervolgt O'Niel. "Ik ben van mening dat dit een uniek product is, waarbij je het risico volledig onder controle hebt. Je moet het zo zien, en ik noem een voorbeeld: ik verkoop magazines en ik ben voor bedrijfsschade verzekerd. Het pand vliegt in de fik en alles is weg. Dan heb ik al een maand nodig om de boel op te ruimen en op te knappen, nieuwe magazines te bestellen, noem maar op. In zo'n geval zou je zelf moeten inschatten hoelang het duurt voordat je weer volop kunt draaien. Maar juist die periode waarin geen omzet wordt gedraaid, geen kosten worden gedekt, die wordt verzekerd. Grote bedrijven hebben natuurlijk veel meer tijd nodig, misschien wel een half jaar tot een jaar."

Tijdens het eerste seminar wordt een casus behandeld en elk seminar dat Fatum nog organiseert in het kader van 'Business Interruption' zal een andere thema bevatten. "Er zullen diverse gastsprekers zijn. Berry Verhaar van Fatum gaat het hebben over de bedrijfsschadeverzekering en bedrijfscontinuïteit. Maar uiteraard komen ook externe sprekers aan bod. Cees Rokx van PricewaterhouseCoopers vertelt over de vaststelling van het jaarbelang en de uitwerkingstermijn. Jan Willemse van Cunningham Lindsey behandelt de bedrijfsschaderegeling. Het is even een greep uit de onderwerpen en behalve een casus vindt er ook een paneldiscussie plaats."

Er is ook veel te voorkomen door het opstellen van een Business Continuity Planning, een onderwerp dat tijdens het seminar wordt behandeld door Jerome Gomez van Fatum. "Bedrijven zouden een dergelijk plan, een draaiboek, moeten hebben om de grootste ellende snel en adequaat het hoofd te kunnen bieden."

O'Niel verwacht met het seminar bewustwording te creëren: "Bewustwording over bedrijfsrisico's en hoe je daarmee omgaat, bewustwording over het belang van continuïteit. Fatum heeft absoluut de juiste expertise om dit te kunnen overdragen."

Het seminar is toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is en wordt op 16 oktober 2012 gehouden in het Marriott Resort van 14.00 tot 19.00 uur. Meer informatie is te verkrijgen via http://www.fatum.com onder het kopje Evenementen.

Marten ONeil en Estrella Abbad

MKB

Service meten

In haar vorige bijdrage legde Bertine Vermeer uit hoe belangrijk goede service is en wat goede service naar uw klanten inhoudt. In deze column komt aan bod hoe u de consumentenervaring van uw service kunt meten, zodat u inzicht krijgt waar deze nog kan worden bijgestuurd en verbeterd.

Tekst: Bertine Vermeer

Als ondernemer heeft u misschien het idee dat uw service prima is en dat uw klanten tevreden zijn (want u krijgt nooit klachten), maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. Het kan zijn dat een klant eigenlijk niet zo blij is met de geboden service, maar hier niets over zegt. Bijvoorbeeld omdat klanten niet lastig gevonden willen worden en bang zijn dat ze als 'vervelende' klant misschien slechter zullen worden bediend. En soms weten ze gewoon (nog) geen goed alternatief voor de door u aangeboden diensten.
Wat wel als een duidelijk positief signaal kan worden gezien, is als klanten terugkomen of als ze kennissen naar u doorsturen. Maar aan zulke feedback heeft u eigenlijk nog geen garantie op continuïteit, want zodra een klant ergens anders een beter alternatief vindt, is hij weg en bent u eigenlijk al te laat.

Hoe komt u er vroeg genoeg achter hoe de service door klanten wordt ervaren?
Het kan heel eenvoudig, bijvoorbeeld door het zelf aan uw klanten te vragen. Probeer het dan wel op een positieve manier te brengen, zoals: 'Heeft u misschien tips voor verbetering of aanvulling van onze diensten?' Op zo'n manier zal een klant zich minder bezwaard voelen om verbeterpunten te noemen, dan wanneer u vraagt of alles naar wens is. Dat laatste vragen is overigens wel goed om regelmatig te doen, ongeacht of er wel of niet bruikbare informatie uit voortkomt. Het laat zien dat u geïnteresseerd bent in de wensen van de klant.

Voor ondernemers die de klantenbediening uitbesteden aan personeel is het vaak lastig om goed inzicht te krijgen in de kwaliteit van de service die door hen geleverd wordt. U kunt uw personeel immers niet de hele tijd in de gaten houden. Dat kost teveel tijd en is bovendien niet bevorderlijk voor hun werkplezier, zelfvertrouwen en verantwoordelijkheidsgevoel. Maar toch wilt u wel een zekere mate van toezicht houden op de manier waarop klanten worden bediend.

Hoe doet u dit?
Steekproefgewijs meeluisteren of kijken kan een vertekend beeld geven, want zoals het spreekwoord 'wanneer de kat van huis is, dansen de muizen op tafel' luidt, is het niet onwaarschijnlijk dat personeel op momenten dat u erbij bent toch net even iets harder hun best doet dan anders. Wanneer een observatie onopgemerkt gebeurt. zal het een beter beeld van de alledaagse realiteit geven. Een onderzoeksmethode die op basis hiervan ontwikkeld is, is Mysteryshopping.

Mysteryshopping is een onderzoekstechniek die wordt ingezet om het gedrag van medewerkers gedurende hun normale werkzaamheden te registreren. Dit wordt uitgevoerd door getrainde mysteryshoppers. Zij bezoeken op een onaangekondigd moment een vestiging van een bedrijf of nemen op een andere manier contact op met de organisatie. Hierbij doen ze zich voor als een normale klant. Na afloop van het bezoek rapporteert de mysteryshopper de bevindingen aan de hand van een vooraf opgestelde checklist. Met zo'n rapport kan een ondernemer meer inzicht krijgen in de kwaliteit van de organisatie, maar ook weten waar de risico's liggen en op welke punten er nog verbeterd kan worden.

Mysteryshopping kan door het personeel worden ervaren als iets vervelends. Personeel voelt zich misschien ongemakkelijk als ze weten dat er ieder moment een mysteryshopper kan langskomen die gaat opletten of ze alles wel goed doen. Maar Mysteryshopping is niet bedoeld om personeel te bespioneren of persoonlijk af te straffen, maar om de dienstverlening in het algemeen te verbeteren.
Er wordt bijvoorbeeld geëvalueerd hoe succesvol en effectief trainingen zijn geweest en of er misschien procedurele veranderingen moeten worden doorgevoerd om de service te verbeteren. Ook worden met behulp van Mysteryshopping juist de kwaliteiten van een bedrijf en haar personeel vastgesteld.
Daarnaast kan Mysteryshopping ondernemers een nieuwe, verfrissende kijk op hun bedrijf en dienstverlening geven, aan de hand waarvan de dienstverlening beter kan worden afgestemd op de wensen van de klant.

Curaçao Tourist Board (CTB) en InnovatieCentrum Curaçao (ICC) passen Mysteryshopping toe bij een door hen gezamenlijk ontwikkeld kwaliteitsprogramma voor restaurants. Hierbij zullen getrainde mysteryshoppers alle deelnemende restaurants bezoeken, waarbij ze hun bevindingen met betrekking tot de geboden service zullen rapporteren. Aandachtsgebieden zijn onder meer, het beantwoorden en afhandelen van een telefonische reservering en de tafelbediening.

Mysteryshopping bij restaurants klinkt misschien als een gezellig uitje, maar het is een klus waarbij hard gewerkt moet worden. De mysteryshopper moet een checklist afwerken. De mysteryshopper moet het bezoek dus goed voorbereiden, gedurende het hele bezoek goed opletten en meteen erna de bevindingen rapporteren.

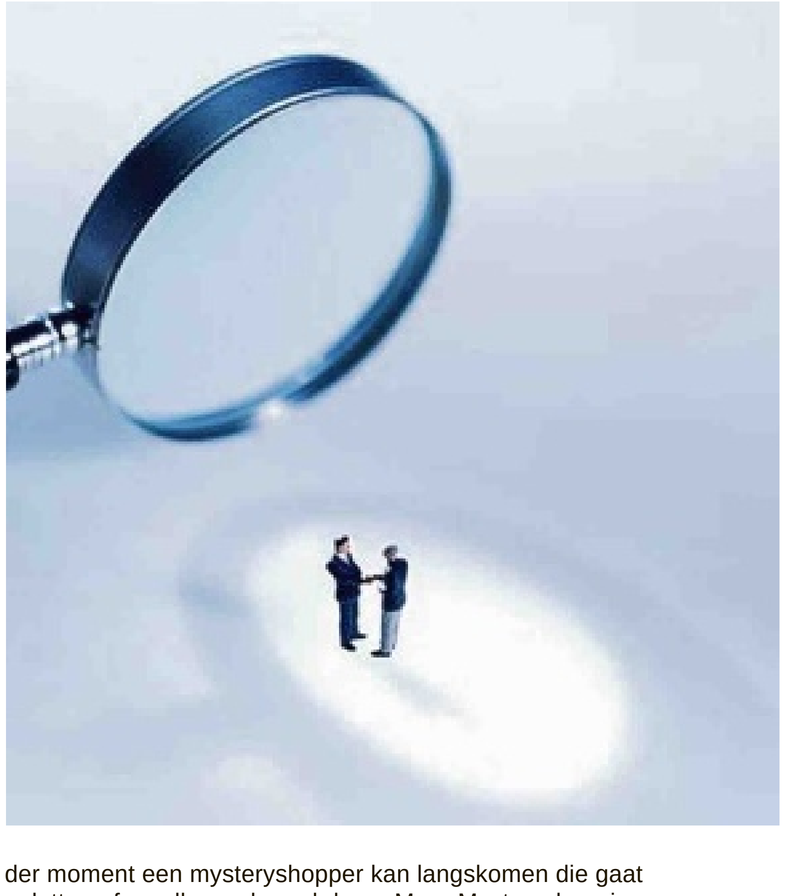

Onlangs kwamen Joyce Bartels-Daal en Helen Guda van Aruba Learning naar Curaçao om mysteryshoppers voor het CTB-kwaliteitsprogramma te trainen. Aruba Learning is een adviesbureau met veel ervaring op het gebied van kwaliteitscontrole en Mysteryshopping. Eén van hun opdrachtgevers was de Aruba Gastronomic Association (AGA). Bij het 'Dine-Around Program' van AGA werden alle AGA-leden op periodieke basis door mysteryshoppers bezocht. Joyce Bartels-Daal en Helen Guda zullen als experts betrokken blijven bij het kwaliteitsprogramma voor restaurants.

Wilt u meer weten over deze column, over onze service en diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met het InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an, of (+599 9) 737-1360.

Wilt u meer weten over Aruba Learning, dan kunt u contact opnemen met Helen Guda via helen@arubalearning.com of +(297) 730-1955

Bertine Vermeer is innovatie-adviseur bij InnovatieCentrum Curaçao en gespecialiseerd in product- en dienstinnovatie.

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao is een stichting die als doel heeft: ondernemers stimuleren en ondersteunen bij duurzame innovatie van hun organisatie, producten en/of diensten. Meer informatie vindt u op www.icc.an

Op wie gaat u stemmen?

Het 'slimme' onbewuste

Curaçao mag op 19 oktober naar de stembus. Maar op welke partij of persoon moet u stemmen? Hoe bepaalt u welke politicus uw stem waard is?

Tekst: Judice Ledeboer

Het is lastig om een keuze te maken, omdat het geloof in de politiek en de intentie van politieke bestuurders is gedaald naar een dieptepunt.

Het stemmen op zich is niet moeilijk. Simpel zelfs. Met het stemformulier kan iedere stemgerechtigde Curaçaoenaar naar de stemhokjes, die weer klaarstaan in buurthuizen en scholen. En daar kleurt de kiezer een rondje in bij de naam van een persoon in wie hij vertrouwen heeft of denkt vertrouwen te kunnen hebben. Maar echt een keuze maken zonder gehersenspoeld te zijn door allerlei mooie beloftes of bevooroordeeld omdat een kandidaat een buurman is wordt niet door het 'bewuste' gedaan, maar door het 'onbewuste'.

Campagnes

De verkiezingscampagnes zijn losgebarsten en iedere partij laat de kiezers weten waar zij voor staan. Op 31 augustus werden de kandidatenlijsten met veel tamtam door de partijen gepresenteerd en er staan weer heel veel nieuwe namen op de partijlijsten. Uit alle hoeken van het eiland en de wereld hebben Curaçaoënaars zich verbonden aan een politieke partij en willen zij zich inzetten voor het nieuwe Land en dat doen ze door hun dagelijkse werkzaamheden op een laag pitje te zetten om in de rol van politicus te kruipen. Maar hoe weet de kiezer waar iedere partij voor staat? Hoe weet de kiezer op welke persoon hij moet stemmen, wie zijn belangen gaat behartigen?

> Nogal wiedes, daarom heten ze zo

Allesbepalend

Veel mensen denken dat ze heel bewust keuzes maken, maar hoogleraar psychologie van het onbewuste aan de Radboud Universiteit Nijmegen, Ap Dijksterhuis, laat in zijn boek 'Het slimme onbewuste' zien dat het onbewuste allesbepalend is voor de keuzes die men maakt.

In het boek gaat Dijksterhuis eerst in op het onbewuste en daarna geeft hij aan waarom het zo belangrijk is. Ons onbewuste stuurt (met een verwerkingscapaciteit die ongeveer 200.000 keer zo groot is als die van het bewustzijn) ons gedrag, ons denken en onze gevoelens. Volgens Dijksterhuis is het een illusie dat ons bewustzijn de baas is in ons brein. Maar deze illusie is even fout als verleidelijk.

Ap Dijksterhuis

Overschatten

Er is geen baas in onze hersenen, aldus Dijksterhuis. We denken dat het bewustzijn alles aanstuurt en dat ons gedrag begint met bewust genomen beslissingen. Hij stelt de vraag hoe het komt dat we het belang van het bewustzijn overschatten? Volgens de hoogleraar is dat logisch, omdat we ons alleen bewust zijn van bewuste processen en niet van onbewuste processen. Nogal wiedes. Daarom heten ze zo.

De keuze die men maakt bij politieke verkiezingen speelt zich volgens hem ook op onbewust niveau af. Er zijn allerlei factoren die onze 'bewuste meningen' kunnen beïnvloeden, zonder dat we dat beseffen. Onze bewuste meningen worden niet alleen beïnvloed door allerlei externe factoren maar je zou kunnen zeggen dat we beïnvloed worden door onze onbewuste mening.

Dijksterhuis geeft in het boek een uitleg over de onbewuste mening die bij verkiezingen een grote rol speelt. Stemmen mensen op een politieke partij omdat ze het programma goed vinden? De hoogleraar hoopt dat ontwikkelde mensen inderdaad om die reden op een bepaalde partij stemmen, maar hij vraagt zich toch af of we ons onbewust laten beïnvloeden door de uitstraling van de lijsttrekker of anderen die op de lijst staan, of door misschien onbenullige zaken als waar de kandidaat vandaan komt (hij was mij vroeger mijn buurman).

Uit veel psychologisch onderzoek is naar voren gekomen dat mensen zich snel een indruk vormen van anderen. Op basis van wat uiterlijke kenmerken, zoals gelaatsexpressie en stemgeluid vormen we ons onbewust een eerste indruk. Een groep Amerikaanse onderzoekers onder leiding van Alexander Todorov paste deze kennis toe op verkiezingen. De proefpersonen zagen telkens slechts één seconde een foto van twee kandidaten en op basis van die ene seconde moesten de proefpersonen een aantal vragen beantwoorden over de twee politici, zoals welke het intelligentst is, het competentst of het meest sociaal.

> Degene met 'de competentste kop' wint bijna altijd

Het was voor de proefpersonen onmogelijk om te weten wie het intelligentst of competentst was, maar hen werd gevraagd om op gevoel te oordelen. De resultaten waren onthutsend. Competentie bleek cruciaal te zijn. Op basis van de 'waargenomen competentie' die mensen binnen één seconde vaststelden, konden de onderzoekers zo'n 70 procent van de verkiezingsuitslag correct voorspellen.

Simpel

Het is volgens Dijksterhuis heel simpel. Degene met 'de competentste kop' wint bijna altijd. Andersom werkt het ook. Als iemand een gezicht heeft waarvan mensen vinden dat dit weinig competentie uitstraalt, neem het dan niet op tegen een kandidaat die dat wel heeft, want je bent kansloos, schrijft de hoogleraar. In het boek haalt Dijksterhuis ook econoom Steven Levitt aan, die in zijn boek Freakonomics ingaat op de rol van geld bij Amerikaanse verkiezingen. Donateurs geven veel meer geld aan kandidaten als ze min of meer zeker weten dat de kandidaat wint. Met andere woorden, kandidaten die veel geld hebben, winnen vaak verkiezingen waardoor het lijkt alsof geld belangrijk is. Maar oorzaak en gevolg liggen andersom. Ze krijgen al dat geld omdat ze gaan winnen. En waarom winnen ze? Levitt's conclusie is ook dat het aan de uitstraling van de kandidaat ligt.

Veel politieke kopstukken zijn al lang bekend. Sommigen draaien al jaren mee in de politiek, anderen zijn bekend door hun functie of positie bij bedrijven of instanties. Speelt het onbewuste dan ook nog een grote rol bij het kiezen? Of is de mening al bepaald omdat de kiezer degene waar hij voor stemt 'kent'. Hij is mijn broer, hij was mijn buurman, zij is een vriendin, zij was mijn collega, enz.

Zoals hierboven al eerder is gezegd hoopt psycholoog Dijksterhuis dat ontwikkelde mensen stemmen op de partij met het beste programma. De ondertitel van het boek is 'denken met gevoel'. Het is afwachten wat de kiezer deze keer doet.

Titel: Het slimme onbewuste, denken met gevoel
Auteur: Ap Dijksterhuis
Uitgever: Bert Bakker
ISBN: 978 90 351 3862 9

Levitt, S.D., & Dubner, S.J. (2005), Freakonomics, New York, Harper Collins